Postimees

Toimetus ja talitus: Tartu, Ülikooli 21/23, postkast 82. Telefonid: kodukeskjaam 40-80, kaugekõned: toimetusel 83-41 ja 37-60, lähetusosakonnal 40-83. Tööajad: toimetusel 8—22, talitusel 7—16. Peatoimetaja: kõnetunnid 16—17, telefon 35-34.

Tallinna esindus: Vene 1, telefon 418-25.
Ajaleht ilmub 6 korda nädalas. Üksiknumbri hind 10 p. Tellimishind Ida-alale Rmk. 2.50, välismaale Rmk. 3.40. Aadressi muutmine 20 p.

Nr. 193 — Kolmapäeval, 25. augustil 1943 — Täna 4 lk.

Meie esimeseks ülesandeks on võidelda ja töötada selleks, et eesti rahvas püsiks oma kodumaal ja et Eestimaa jääks alatiseks meile

Elavat lahingutegevust Harkovi võitlusruumis

Linnast loode pool purustati vaenlase ümberpiiratud võitlusrühm. Hävitati või saadi saagiks 299 tanki ja 248 kahurit. Kõik bolshevike rünnakud kogu rindel löödi veriselt tagasi. Berliini kohal tulistati alla 60 terrorilennukit

PALERMO SADAMAS UPUTATI 2 SÕJA- JA 2 PRAHILAEVA NING VIGASTATI 9 KAUBALAEVA

Juhi Peakorterist, 24. 8.

Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:

Miusi rindel jätkuvad ägedad võitlused. Meie tankide toetusel teostatud vasturünnakul võideti, vaatamata vaenlase visale tõrjele, kaotatud maad tagasi.

Izjumi juures ründas vaenlane pealelõunatundidel uuesti tugevate soomusjõududega. Raskeis võitlusis riivistati väiksemad läbimurded ja hävitati 133 vaenlase tanki.

Harkovi võitlusruumis paiskasid saksa väed linnast lõuna pool vaenlase vasturünnakuga tagasi. Linnast lääne pool tõrjuti uuesti bolshevike rünnakud tagasi. **Harkovist loode pool hävitati lõplikult mõnd aega ümberpiiratud vaenlase võitlusrühm, seejuures võeti 1791 vangi. Hävitati või vallutati 299 tanki, 248 kahurit, 100 kuulipildujat, 160 veokit ja muud sõjamaterjali.**

Viazmast lääne pool püüdsid bolshevikud tugevate tankidest ja lahingulenduritest toetatud jõududega meie rindest läbi murda. Kõik rünnakud lööd raskete kaotustega vaenlasele tagasi.

Õhujõud tekitasid vaenlasele Miusi ääres, Donetsi juures ja Harkovist lääne pool raskeid inim- ja raskerelva-kaotusi. Idarinde kesklõigus hävitasid sööstvõitluslennukid täiesti vaenlase positsiooni 25 kogulasusuurtükiga.

Eile päeval hävitati idarindel 198 tanki ja tulistati alla õhuvõitlustes 85 lennukit.

Lapi rindel äratas erilist tähelepanu 7. mägidiviis kindralleitnant Krakau juhtimisel, vallutades kindralkolonel Stumpffi õhujõudude-üksuste toetusel kõrgustiku ja pidades pärast seda vastu nädalaid kestnud vaenlase ülekaalus vasturünnakuile. Nõukogud kaotasid seal üle 1000 surnu. Vallutati 50 tugevasti väljaehitatud vaenlase punkrit.

Tugev saksa võitluslennukite üksus ründas ööl vastu 23. augusti Palermo sadamat. Hävitati 2 sõjalaeva ja 2 prahilaeva, kokku 9000 brt. Vigastati osalt raskesti 9 kaubalaeva, kokku 46.000 brt, ja üht ristlejat. Sadamapiirkonnas tekkisid laialdased tulikahjud.

Atlandi ja okupeeritud läänealade kohal kaotas vaenlane eile 4 lennukit.

Tugevad briti pommilennukite üksused ründasid möödunud ööl Berliini. Uuesti organiseeritud õhukaitse takistas suletud rünnakut linnale ja tulistas seniseil andmeil alla 60 mitmemootorilist pommilennukit. Süüte- ja lõhkepommid tekitasid purustusi elamukvartaalides, avalikel ehitistel ja haigemajadel. Elanikkonnal oli kaotusi.

Kiired saksa võitluslennukid heitsid ööl vastu 24. augusti igakaliibrilisi pomme sõjalisile eesmärkidele Inglismaa kagurannikul.

Berliinist, 24. 8. Idarindel alustasid bolshevikud 22. augustil uuesti oma läbimurdekatseid peamiselt lõunapoolses rindelõigus, nimelt Miusi ääres, Izjumi juures ja Harkovi ruumis. Suvelahingu teistes senistes tulipunktides arenes ainult kohalikke võitlusi või jäi kõik rahulikuks peale vastastikuse löögirühmade tegevuse.

Miusi ääres seisavad meie väed viiendat päeva raskeis tõrjevõitlustes tugevate vaenlase jõudude vastu. Kuibõshevist lääne pool õnnestus vaenlasel 18. augusti õhtul saavutada kitsas läbimurdekoht, mida ta järgnevail päevil püüdis süvendada ja laiendada, hoolimata kaotustest.

Meie väed aga tõkestasid vasturünnakutega pealetungivate enamlaste voolu esmalt tiibadel, sulgedes siis väga vihastes võitlustes ka ettetunginud teraviku.

22. augustil püüdis vaenlane siin uuesti läbi murda, kuid tagajärjetult. Nõukogudel oli erakordselt raskeid kaotusi.

Ka Kesk-Donetsil uuendasid bolshevikud oma rünnakuid, mida saatis väga tugev kahurituli. Nende rünnakute saatus oli sama, mis võitluste esimesel järgul 16.—20. augustini: kõik rünnakud purustati, kusjuures 130 tanki tehti tarvitamiskõlbmatuks. Suur hulk teisi relvi ja soomusmasinaid langes ohvriks meie sööstvõitluslennukite pommidele.

Bolshevike rünnakute raskuspunkt 22. augustil oli jällegi Harkovi võitlusruumis. Viimaseil päevil olid bolshevikud siin löönud tugevaid kiile. Väga raskete kaotuste juures vaenlasele võitis rünnak Harkovist lääne poole endale maad.

Enamlased ei saanud aga takistada, et maaväe ja relva-SS üksused tungisid sügavale vaenlase ettetunginud jõudude tiivale ja sulgesid ajutiselt tekkinud rindelünga. Jalaväest ja tankiüksustest moodustatud vaenlase kiil purunes vasturünnaku all.

Tugevad vaenlase väeosad lõigati ära taas jaluleseatud peavõitlusliinist lõuna pool ja hävitati, hoolimata vahetpidamatuist kergendusrünnakuist ning väljamurdekatseist. Selle koti moodustamisest osavõtnud ühe saksa korpuse diviis hävitas 17.—21. augustini kokku 641 Nõukogude tanki ja võttis saagiks või hävitas 176 kahurit. Lahinguvälja puhastamine on veel käimas. Vangide ja saagikssaadud relvade arv tõuseb pidevalt.

Pärast 2 päeva kestnud võitluspausi ründasid bolshevikud Izjumi ruumis 22. augustil uuesti tugevate jõududega.

Lühikesele võitluspausile **eelnesid** 5 päeva kestnud rängad lahingud. **Juba** neljanda võitluspäeva õhtul **murdsid** saksa väed vaenlase rünnakuhoo ja võtsid pärast väiksemate läbimurdekohtade puhastamist peavõitlusliini jälle kindlalt eneste kätte. **Viiendal** lahingupäeval teostasid bolshevikud ainult kohalikke ja piiratud, **kuid** massiliste jõududega teostatud rünnakuid. **Tõrjel tulistas sealjuures** neljandat korda haavata saanud Württembergi tankikompanii juht raskeima tule all 9 Nõukogude soomusmasinat puruks. **Oma otsustunud püsivusega** vaenlase rünnaku raskuspunktis hoidis ülemleitnant ära ähvardava vaenlase sissemurde.

Meie õhujõud võtsid ägedaist võitlusist osa lahingu raskuspunktides. Tugevad sööst-, pommi- ja lahingulennukite üksused purustasid vaenlase tanki- ning väekoondisi, hävitades või vigastades suure hulga tanke, kahureid ja jõuvankreid.

Harkov — surnud linn

(PK) 24. 8. Surnud linn, see oli meie mulje Harkovist, kui sõitsime läbi selle linna varemetevälja. Väravate ees seisid meie väed, kes osutasid ägedates võitlustes vaenlase massidele vihast vastupanu. Suitsedes ja sisisedes heitsid kunagi pilvelõhkujatega piiratud endisele Punasele väljakule ülesseatud patareid oma surmavaid granaate pealetungivale vaenlasele. Lõuna suunas hoidsid Reini-Vestfaali tankidiviisi üksused traktoritehaste ja nimetu küla juures kaitseliini endi käes. Paremal ja vasakul võitlesid meie jalaväelased ebavõrdset võitlust üha uuesti pealesööstvate Nõukogude tankidega. Meie kahurvägi, maaväe õhutõrje ja soomust purustavad relvad suunasid üha uuesti oma tule vastase rünnaku raskuspunktidele. Õhujõud ründasid üha uuesti vaenlase lahinguvalmis väekoondisi.

Õigeaegselt ja segamatult olid suured transportrongid eemaldunud, mis toimetasid tsiviilelanikkonna varanduse tagalasse. Tsiviilelanike arv ulatus paljudele tuhandetele, kes ilmusid saksa ametiasutustesse ja anusid, et nad tohiksid kaasa minna sakslastega, et neid mitte välja ei anta Nõukogudele. Suurejooneliselt täideti kõik need soovid.

Plaanikindlalt toimetati kõik seadmed kindlasse kohta, mis oli olnud saksa vägede kasutada. Pioneerid tegid kõik taktikaliselt tähtsad objektid, edasi varustusseadmed ja käitised valmis õhkulaskmiseks. Sillad, raudteeseadmed ja kõik veel kuidagi kasutatavad lennuväljade seadmed olid valmis, nii et jätkus ühestainsast survest, et vastaval tunnil lasta õhku kõik objektid, mida vaenlane võiks veel kasutada. Lennuväljadel purustati stardited. Hooned ja angaarid süüdati põlema ja muudeti sellega täiesti kasutamiskõlbmatuks.

Esmaspäeva varahommikul lendasid pärast saksa vägede plaanikindlat evakueerimist kõik sillad ja ülesõidukohad õhku. Tohutud suitsusambad seisid linna kohal, kõikjal seisid hooned leekides. Kell 5.35 lahkusid meie viimased luureüksused ja lõhkumiskomandod surnud linna maa-alalt. Kõheldes järgnes vaenlane väärtusetule varemetehunnikule, põlevate majade virvarri, mille müürid mürisedes kokku varisesid.

Tema võidukisa peaks muutuma pettumuseks, niipea kui ta näeb, et kõigi tema käsutuses olevate reservidega antud hoop läks mitte ainult tühjusse, vaid surmakrampides kustuvasse linna.

Sõjakirjasaatja ARTUR KESER

20 tunni kestel hävitati 155 terrorilennukit

Uhtlasi kaotas vaenlane vähemalt 1200 meest oma lennupersonaalist

Berliinist, 24. 8. Inglaste ja ameeriklaste lennukikaotused nende rünnakuil 17. augustil Lõuna-Saksamaale ning järgneval ööl Põhja-Saksamaa rannikupiirkonda, niisiis vähem kui 20 tunni kestusel, on seniste teadete järgi saavutanud rekordi 155 lennukiga, neist 145 neljamootorilist pommituslennukit.

Sellest suurest kaotusarvust langeb 109 lennukit Põhja-Ameerika üksuste päevasele rünnakule Lõuna-Saksamaa linnade vastu, 5 lennukit sisselendudele okupeeritud läänealadel ja 41 lennukit inglaste öisele rünnakule Põhja-Saksamaa rannikupiirkondades. Eriti väärib allakriipsutamist allatulistatud 4-mootoriliste moodsaimate ameerika pommituslennukite erakordselt suur arv — 104 — üheainsa päevase rünnaku juures. Saksa hävituslennukite otsustava vastutõrje tulemuseks oli sisselennanud üksuste suure osa hävitamine.

18. augusti sõjateates teatati esialgsete andmete põhjal 51 neljamootorilise pommitaja ja 5 hävitaja allatulistamisest. Juba siis oli kindel, et vaenlase tegelikud kaotused olid kaugelt suuremad. Vahepeal on üksikute võitlusaruannete täpne uurimine, tunnistajate ülekuulamised ja otsimiskomandode tulemused laial ruumalal Kanali piirkonnast kuni Ülem-Doonauni kindlaks teinud veel 50 allatulistamist.

Vaenlane möönab oma suuri kaotusi ainult kõheldes. Esmalt teatas ta 36 pommituslennuki kaotusest rünnaku puhul ühele paikkonnale Frangimaal. Alles 22. augustil täiendas ta seda ülestunnistust, teatades veelgi 50 pommituslennuki kaotusest ühele teisele linnale Lõuna-Saksamaal. Seega möönas ta ise 86 pommituslennuki kaotamist, mis tema tava juures on üllatavalt suur arv.

Selle lühikese aja jooksul läks kaduma vähimalt 1200 meest vaenlase lennupersonaalist. Ainult väike osa suutis end langevarjude abil päästa vangistusse. Saksa tõrjejõudude kaotused olid seevastu äärmiselt väikesed.

Berliinist, 24. 8. Anglo-ameeriklaste suured lennukikaotused leiavad täna saksa ajakirjanduse poolt märkimist päev-päevalt üha enam tugevnevate saksa tõrjerelvade tähtsa võiduna.

Liitlastel ei ole endastmõistetavalt küllalt julgust, kirjutab „Völkischer Beobachter", et oma avalikkusele üles tunnistada puhast tõde oma õhujõudude katastroofiliste kaotuste kohta. Mõlema Lõuna-Saksa linna vastu rünnakuks rakendatud lennukeid ei ole oma lähtesadamaisse tagasi pöördunud üle kolmandiku. Tagasihoidlikult arvestatult hukkus neil terrorilendudel vähemalt 1300 kuni 1400 meest lendavast personaalist.

„Völkischer Beobachter" jätkab, et kui saksa sõjateade alles nüüd lõpliku bilansi teatavaks teeb, siis näitab see jälle, kui suure täpsuse ja hoolikusega kontrollitakse saksa hävituslennukite ja õhutõrje allatulistamisteateid. Nüüd on arusaadav, lõpetab leht, et britiameerika ajalehed pidasid otstarbekamaks nende poolt „kergemeelselt levitatud legendile" vastu astuda, nagu oleksid saksa õhujõudude tõrjejõud otsustavalt nõrgestatud. Õige on aga vastupidine väide: saksa õhujõudude löögijõud kasvab nädal-nädalalt.

Õhulahinguid Itaalia kohal

Roomast, 24. 8. Itaalia sõjajõudude peakorter teatab:

Saksa pommilennukid ründasid Palermo sadamas ankrus asuvaid laevu ja saavutasid tabamusi 11 kaubalaevale ja 3 mereväeüksusele. Võib arvestada 2 kaubalaeva, kokku 9000 brt, ja kahe hävitaja uppumist.

Eile toimusid õhurünnakud Carboniale ning Napoli ja Bari ümbrusele. Saksa võitluslendurid tulistasid Napoli ümbruses alla 3 masinat. Kaks vaenlase lennukit langesid põledes Santi Antioco (Cagliari) juures merre pärast seda, kui õhutõrje-suurtükiväe tuli neid oli tabanud.

Crotoni juures leiti 7 vaenlase lennuki rusud, mille õhutõrje-suurtükivägi 20. augusti öösel alla tulistas, nagu seda itaalia sõjateade juba varem mainis.

Berliinist, 24. 8. Saksa hävituslennukite üksused astusid 23. augusti kestel sisselendavatele vaenlase üksustele Napoli ja Salerno rannikupiirkondades edukalt vastu. Arvukais õhulahinguis tulistasid nad senistel teadetel alla 8 kahemootorilist Põhja-Ameerika „Lightning"-hävitajat.

Naantali linn Soomes pühitses juubelit

Helsingist, 24. 8. Esmaspäeval pühitses Naantali kloostrilinn, mis on Soomes väikseim ja asub Turust lääne pool, oma 500. aastapäeva. Naantali on ainuke Soome keskaegne linn, mille asutamiskuupäev on täpselt teada. Linna aukülaliste seas olid sellel tähtpäeval ka Soome president, peaminister ja arvukalt teisi valitsuse liikmeid.

Franco külastas oma sünnilinna

El Ferrol del Gaudillo, 24. 8. Hispaania riigijuht kindral Franco, kes elab praegu oma suviresidentsis Pazo de Meiras'is, külastas esmaspäeval oma sünnilinna El Ferrol del Gaudillot. Franco, keda saatsid juhtivad isikud, vaatles sadamas sõjalisi seadmeid ja viibis jätkuvalt El Ferrol del Gaudillos asuvate mereväeüksuste poolt riigijuhi auks korraldatud manöövrite juures.

Ameeriklaste nurjunud dessandikatse

Jaapanlaste löök vaenlasele Kulambangra saare juures

Tokiost, 24. 8. **Jaapani maaväeüksuste tapvas tules nurjus pühapäeval Põhja-Ameerika vägede dessandikatse Kulambangra saarele.** Vaenlase võitlusjõud, kes teostasid üha uusi kangekaelseid vasturünnakuid, püüdsid umbes 15 dessantpaadi ja torpeedopaadi abil Kulambangra saarel kanda kinnitada. Mitu maabumislaeva pöördus jaapani kaitsejõudude tabavas tules kummuli, mispeale põhja-ameeriklased põgenesid.

Jaapani merepommilennukite ja hävituslennukite rünnakul Ühendriikide positsioonidele Bilbao Vella juures Lavello saarel tulistati alla 14 Põhja-Ameerika hävituslennukit. Vaatamata sellele, et jaapani üksusi ründas 30 vaenlase hävitajat, rünnati vaenlase transporte, uputati üks keskmise suurusega ja üks väike transportlaev, kuna pommidega süüdati 2 suuremat ja 1 keskmise suurusega transportlaev. Peale selle puhkes rünnaku tagajärjel vaenlase seadmetes kolmes kohas tulikahju. Kokku tulistati võitluses alla 14 vaenlase lennukit.

Tokiost, 24. 8. **Põhja-Ameerika** õhujõud ründasid 19. augustil **jaapani** toetuspunkte Kai saarel Arafura meres. Jaapani hävituslennukid tõusid kohe õhku ja kihutasid vaenlase lennukid tagasi. Samal päeval rünnati ka jaapani positsiooni Hannibali saarel. Ka siin pidid vaenlase lennukid tagasi tõmbuma, kui õhutõrje avas neile tule.

Tokiost, 24. 8. Hankaust teatatakse, et jaapani jahilennukid tulistasid alla 3 vaenlase pommitajat, kes püüdsid 21. augustil teostada rünnakut Hankaule. Vutshangi kohal Hupehi provintsis tulistas õhutõrje alla ühe vaenlase raskepommilennuki.

Tokiost, 24. 8. Jaapani õhujõudude Hiinas asuvad üksused pommitasid 21. augustil jälle Hiinas asuvat Ühendriikide tähtsat toetuspunkti Kweilini Kuangsi provintsis ja tulistasid ägedais õhuvõitlusis ilma omapoolsete kaotusteta alla 5 vaenlase hävituslennukit.

Liitlaste rünnak „paberist kuulidega"

Saksa rahva kindel hoiak teljevastaste agitatsiooni suhtes

Berliinist, 24. 8. „Me oleme täiesti kaitstud närvisõja vastu, ja täiesti immuunseks muutunud mürgi vastu, mida inglased keedavad oma konverentsidel. Tugeva tahtega kujundame me ise oma saatust ja kisume selle sõja põrgutulest oma rahva tuleviku."

Nende sõnadega iseloomustab Eugen Mündler „Völkischer Beobachteris" — pealkirja all „Paberist kuulidega" — ilmunud artiklis saksa rahva hoiakut teljevastaste riikide viimasel ajal taas tugevnenud agitatsiooni suhtes.

Seoses sellega juhib autor tähelepanu teatavate erapooletute riikide osale, kes kiitlevad sellega, et nad on põgenenud „maailmakodanikulise internatsionalismi illusiooni", kusjuures need suurte sündmuste plangutagused pealtvaatajad ei mõtle sellele, et alles saksa sõduri võitlus enamluse vastu idas „võimaldab nende mugava elu kindluse". Kummatigi viibivad nad täiesti uimastena „Washingtoni, Londoni ja Moskva ässitusvalede unemaal", lastes kõrvalt mööda liitlaste ähvardused, leides end aga olevat kutsutud hädaohus seisjaile tarka nõu andma ja sel moel närvisõjast osa võtma.

Närvisõja jaoks, millest liitlaste leeris loodetakse kõike, mobiliseeritakse nüüd, nii kirjutab Mündler edasi, ka erapooletutes riikides erakonnad ning ajalehed, mis sellega nõustuvad.

Liitlased arvavad, et nüüd on saabunud õige psühholoogiline moment rünnakuks saksa rahva südame vastu, asjatult lootes, et nad saavutavad võidu, nagu 1918. a. rünnates sisemist rinnet „paberist kuulidega", nagu väljendas Lloyd George. Et inglased, põhja-ameeriklased ja bolshevikud iga päev üha uuesti kogevad saksa sõjajõu ikka tugevamaks muutumist loodetava nõrgenemise asemel, siis panevad nad oma lootused sõjapidamisele tsiviilelanike vastu. Kuid saksa elanikkond on pommisaju all muutunud mitte pehmemaks, vaid kõvemaks, tugevamaks, nii tugevaks kui rindesõdur kaevikus. Mida liitlased pole saavutanud ainult pommidega, seda püüavad nad nüüd saavutada pommide ja ühtlasi oma agitatsiooni paberist kuulidega.

„See valede-jaht aga tühistatakse, terror murtakse ja ühel päeval ehitatakse Suur-Saksamaa üles ilusamana ning rünnatamatuna, ehitatakse selliseks Euroopas, mis on kaitstud igaveseks ajaks tumedate võimude ähvarduste eest."

Jaapani vanad riigimehed peavad nõu

Tokiost, 24. 8. Grupp vanemaid jaapani riigimehi, nende hulgas endised peaministrid Hiranuma, Konoye, Yonai ja Hirota ning riigi salanõukogu eesistuja Vakantsuki, on kutsunud 30. augustiks Jaapani praegused kabinetiliikmed Tokiosse, et arutada nendega sise- ja välispoliitilisi küsimusi.

Seni on jaapani vanemaid riigimehi Suur-Ida-Aasia sõja puhkemisest saadik kutsutud valitsuse poolt kaheksa korda konverentsidele. Seekordne kokkutulek on kabinetile esitatud vastukutseks.

Inglise lennukid jälle Rootsi kohal

Stokholmist, 24. 8. Jälle lendasid inglise pommilennukid Rootsi kohal. Nende ülelennul Lõuna-Rootsist tulistas neid Rootsi õhutõrje. 2 inglise 4-mootorilist pommitajat pidid Rootsis hädamaanduma, kusjuures üks kukkus alla leekides, teine kukkus merre.

Nõukogude allveelaev torpedeeris bulgaaria aurikut

Sofiast, 24. 8. Nagu Varnast teatatakse, torpedeeris üks Nõukogude allveelaev bulgaaria aurikut, mis kannab selle linna nime. 32 meest laeva meeskonnast, nende hulgas kapten, said seejuures surma. Ainult 5 isikut päästeti.

ROOMA MURE SITSIILIA KUNSTIVARADE PÄRAST

Inglased valmistavad ette kunstiesemete süstemaatilist kokkuostu

Roomast, 24. 8. **Nagu teatab ajaleht „Popolo di Roma", on Sitsiiliasse ilmunud inglise kunstivarade-kaupluse Duves'i esindaja, et saada koguülevaadet sealseist kunstivaradest.** Ta peab ette valmistama kunstivarade süstemaatilist kokkuostu avalikest ja erakogudest. Kunstigangster külastas Palermo pinakoteeki ja Catania katedraali, koostades nimekirju seal leiduvate kunstivarade kohta. Muu hulgas on ta oma kataloogi märkinud ka Püha Agathe varanduse Catanias, mis koosneb massiivsest kullast ja vääriskividega kaunistatud pühakukroonist.

„Popolo di Roma" märgib, et see teade on väga tõsine ja et rüüstamine, mida britid alustavad Sitsiilias, omab ülisuuri tagajärgi, kuna riik ei ole võimeline väljavedu takistama, ja eraisikud, arvestades praegusi raskusi, võivad olla sunnitud oma kunstivaradest loobuma. Palermo järelevalveameti protestid, arvab „Popolo di Roma", leiavad eest kurte kõrvu. Rooma ajaleht kardab, et firma Duves, s. t. Inglismaa pakkuvat halva kuulsusega pangatähti maksevahenditena, mis on määratud käibele okupeeritud maa-aladel ja millele sõjalised võimud on määranud kursi. „Popolo di Roma" kutsub üles Itaalia valitsust olema valvas selles küsimuses ja meenutab, et itaallased 2 aasta jooksul Kreekas näitasid suurimat lugupidamist olemasolevaile kunstivaradele. Itaalial on seega õigus nõuda, et ka inglased tema kunstivarasid austaksid ja nendega samuti käituksid.

„Meie kogeme, nagu lord Elghini ajal, kes röövis Partenoni friisi, reeglipärast arheoloogilist röövkäiku," lõpetab „Popolo di Roma" oma artikli, meenutades sellega uskumatut röövkäiku, mida lord Elghin teostas 19. sajandi algul Ateenas, kus ta laskis ära viia kogutud Vana-Kreeka maalid peamiselt Akropolisest pärast seda, kui ta Türgi valitsuselt oli välja pressinud loa teostada Akropolises mõõtmisi, väljakaevamisi ja omandada üksikuid kiviplaate vanade kirjadega. Seda luba kasutasid Elghini inimesed selleks, et kõrvaldada lihtsalt Partenonist enamus veel olemasolevaid kujusid ja freskosid, hoolimata vigastustest, mis sealjuures tekitati ajaloolistele ehitustele.

Tohutu arv väärtuslikke mälestusmärke Ateena skulptuuri õitseajast, samuti arvukaid kujutava kunsti esemeid ja raidkirju rändas kastidesse pakitult Inglismaale. Kogu, mis maksis lordile ainult 14.240 naelsterlingit, omandas Inglise valitsus ja Briti Muuseum 1816. a. parlamendi otsusega 35.000 naela eest, mis võrdus ½ miljoni margaga.

Britid näivad seega Elghini meetodi järgi tahtvat röövida nüüd ka Sitsiilia asendamatuid kunstivarasid, ja leidub nüüd ka kindlasti parlament, kes röövi sanktsioneerib ja Briti Muuseumi kunstivaradega rikastab, mis gangsterlikul teel on omandatud. Firma Duves teeb aga arvatavasti hea äri, sest kunstivarad ei ole inglastele muud kui kaubad, mida tuleb võimalikult odavalt omandada, et neid siis kõrgemate hindadega maha sahkerdada.

ÜHENDRIIGID OTSIVAD ALIBIT

Maskeraad kunstiliselt ja ajalooliselt väärtuslike mälestiste kaitsekomisjoniga

Berliinist, 24. 8. Ameerika komisjoni moodustamist Euroopa kunstiliselt ja ajalooliselt väärtuslike mälestiste kaitseks ja päästmiseks iseloomustab Berliini ajakirjandus Ühendriikide katsena endale Euroopa kultuurivarade rüüstamisel alibit muretseda.

„Deutsche Allgemeine Zeitung" kirjutab, et Euroopa kunstimälestiste kaitse jätku jänkid rahulikult eurooplastele enestele, kes on osanud kaitsta neid paljude sajandite jooksul. Selleks ülesandeks ei ole pealegi nii paljude toomkirikute ja muuseumide hävitajad purustajad kindlasti mitte sobivad. Omades julgust oma kohutavate õhurünnaku-barbaarsuste ajal üldse selliseid mõtteid avaldada, näitavad nad uuesti oma valelikkuse täit ulatust, toonitab leht.

„Börsen-Zeitung" vihjab selle äsja moodustatud Ühendriikide komisjoni tagapõhjale ja juhib tähelepanu vastava Washingtoni teate ühele märkusele, mille järgi komisjoni liikmeskonda kuuluvad tunnustatud autoriteedid kunsti alal. Leht kirjutab: „Nende autoriteetide hulka kuulub kindlasti ka Põhja-Ameerika antiikesemete-firma „Cadoori ja Co", mille taga peidab end juut Pimpernell. Ta saatis teatavasti koos ameerika vägedega Sitsiiliasse oma lahinguvälja-hüääne, et need ostaksid sealt üles muinsusesemeid. Viimased saadeti sealt laatsaretlaevadel Põhja-Ameerikasse ja edasi juutide töötatud maale. Meenutades suurt äri, mida see juut tegi kunstivaradega, mis olid röövitud Hispaania kodusõjas, tahetakse nüüd röövkäiku laiendada teistele Euroopa kultuurivaradele — ja seekord Washingtoni ametliku pitseriga. See on ameeriklaste kaitse- ja päästekomisjoni peamine eesmärk.

Saadik Stanley kutsutakse Moskvast ära

Stokholmist, 24. 8. „Associated Pressi" teatel „Stockholms Tidningenis" teatatakse ametlikult poolt Washingtonist, et saadik Stanley kutsutakse lähemal ajal tagasi oma kohalt Moskvas.

DIPLOMAATILINE KORPUS ASUS MOSKVASSE

Stokholmist, 24. 8. Nõukogude Liidu välisasjade rahvakomissariaadi teatel on diplomaatiline korpus Nõukogude Liidus, kes Nõukogude Liidu valitsuse otsusel 1941. a. Kuibõshevi ümber asus, käesoleva aasta augustikuus täies koosseisus jälle Moskvasse tagasi pöördunud.

New York on pimendamisest tüdinud

Genfist, 23. 8. „Daily Express'ile" teatatakse New Yorgist, et sealsele elanikkonnale ei sobi enam pimendamine. Kauplused ja suurärid tahavad jälle teha reklaami suurte plakatitega ja autosõitjad on tüdinud sõitmast pimendatud tuledega ja läbi tänavate, kus isegi punased ja rohelised liiklustuled paistavad läbi kitsaste pilude.

Sabotaazhiakte inglaste vastu

Salonikist, 24. 8. Telefoniühendus Teherani ja Bagdadi vahel katkestati viimastel nädalatel korduvalt sabotaazhiaktidega. Ka Anglo-Iran Oil Company õliväljadel teostati sabotaazhe. Briti sõjaväevõimud on nüüd andnud korralduse tugevdatud valve teostamiseks ja varustanud erikomandosid sabotaazhi vastu võitlemiseks. Süüdlastena tehti enamikus kindlaks kodumaisi töölisi, kes osalt mõisteti sõjakohtu poolt surma, ilma et Iraani avalikkust oleks sellest informeeritud.

Voronezhi raamatud Tartu Ülikoolile tagasi

Einsatzstab Reichsleiter Rosenbergilt 4820 vana ja uut teost

Eile kespäeval toimus Tartu Ülikooli *peahoones Voronezhist Tartu Ülikoolile* **tagasiantud raamatute üleandmise aktile** *pidulik allakirjutamine.* **Raamatute tagasiandjana kirjutas aktile alla Einsatzstab Reichsleiter Rosenbergi esindaja dr. E. M a i e r, kuna Tartu Ülikooli** *kui raamatute saaja nimel esinesid* **prorektor prof. P. K õ p p, Ülikooli Raamatukogu juhataja kohustetäitja K. K u l l a n g o, Klassilise Muinasteaduse Instituudi esindaja prl. L. P i n k m a n ja ülikooli juriskonsult A. M a a r o o s.**

Üleandmisaktile allakirjutamise järel pöördus ülikooli prorektor prof. P. Kõpp lühikese sõnavõtuga dr. E. Maieri poole, avaldades tänu ülikooli nimel tagasisaadud raamatute eest ja lootust, et toimunud raamatute üleandmine on ühtlasi ka sümboolseks toiminguks, mis seob tihedamate sidemetega saksa ja eesti teaduspõllul töötajaid.

Prorektor prof. P. Kõpule vastates tähendas dr. E. Maier, et ta heameelega näeb mõlema maa teaduslikkude asutuste vahel suhete süvenemist, ning avaldas arvamist, et tagasiantud raamatud ei jää viimasteks, vaid et saksa asutused ka edaspidi võimaluste piirides saavad täienduseks muretseda ülikooli asutustele vajalikke raamatuid.

Üleandmisaktiga Tartu Ülikoolile tagasiantud raamatute koguarv tõuseb 4820 köitele, millest osa on endised *Tartu Ülikooli raamatud,* mis omal ajal venelaste poolt Voronezhi viidi, kuna teine osa on uusi, mis Einsatzstab Reichsleiter Rosenbergi poolt on Tartu Ülikoolile tagasiantavatele Voronezhist pärinevatele raamatutele antud lisandina. Enamik raamatuid kuulub Tartu Ülikooli pearaamatukogule, vähem osa aga klassilise Muinasteaduse Instituudile, õigusteaduskonna kogule, Tähetornile ja teistele ülikooli instituutidele. Tagasi saadi ka ajakirjade üksikuid aastakäike, millega avaneb nüüd võimalus uuesti täita vahepeal Voronezhi evakueeritud raamatukogu tühje kohti.

Einsatzstab Reichsleiter Rosenbergi esindaja dr. E. M a i e r Voronezhist tagasisaadud raamatute üleandmise aktile alla kirjutamas. Seisavad vasakult prl. R e i c h e Einsatzstab Rosenbergi juurest, Tartu Ülikooli raamatukogu juhataja kt. K. K u l l a n g o, Tartu Ülikooli prorektor prof. P. K õ p p, ülikooli juriskonsult A. M a a r o o s ja Klassilise Muinasteaduse Instituudi esindaja prl. L. P i n k m a n

Saaremaa tuletõrje revideerimine

Saaremaal on käimas tuletõrjeühingute revideerimine, mida teostab tuletõrje Saaremaa brigaadi kapten. Järjekordselt toimus pühapäeval Pihtla, Kaarma ja Mustjala tuletõrjeühingute revideerimine, mis leiti olevat rahuldavas korras.

Ülikooli astujailt nõutakse riigitööteenistust

Haridusdirektooriumi poole on **pöördutud hulgaliselt avaldustega** naisabiturientide poolt, millega palu**takse neile arvestada teenistust asutuses või käitises võrdseks riigitööteenistusega.**

Selle kohta teatatakse, et juhendite *järgi immatrikulatsioonile lubamise* **kohta on** riigitööteenistuskohuslikud **kõik 1942. a. või hiljem gümnaasiumi lõpetanud** abituriendid, kui nad on **sündinud 1922 või hiljem.** Neid **võetakse ülikoolidesse vastu ainult riigitööteenistuse poolt väljaantud tõendi alusel. Üliõpilas-asendusteenistusse määrab abituriente ainult riigitööteenistuse vastuvõtukomisjon, mille järel asendusteenistus tuleb sooritada kokkuleppel kohaliku tööametiga, kelle poolt väljaantud tunnistus asendusteenistuse sooritamise kohta annab õiguse ülikoolidesse astumiseks.**

Naisabiturientide suhtes mingeid erandeid ei ole, samuti 1944. a. ja hiljem gümnaasiumi lõpetavatele meesabiturientidele.

1942. a. ja 1943. a. gümnaasiumi lõ**petanud meestele loetakse riigitööteenistusega võrdseks 1-aastane aktiivne teenistus saksa sõjaväes, relva-SS-is või Eesti Leegionis. Erandjuhtudel võib haridusdirektor lubada immatrikulatsioonile neid 1942. a. gümnaasiumi lõpetanud mehi, kelle vähemalt 1-aastast teenistust saab lugeda võrdseks aktiivse teenistusega saksa sõjaväes.**

Neid, kes ei kuulu riigitööteenistuskohustuse alla, s. t. kes on gümnaasiumi lõpetanud 1941. a. või varem või kes on sündinud 1921. a. või varem, võetakse ülikoolidesse vastu piiratud arvul, välja arvatud need, kellel on sooritatud 1-aastane riigitööteenistus, ja need mehed, kes on teeninud ühe aasta saksa sõjaväes, relva-SS-is või Eesti Leegionis.

Loosiratas hakkab veerema

Võitude jagamine klassiloteriil algab esmaspäeval

ERÜ 3. klassiloterii 2. klassi võitude loosimine toimub esmaspäeval, 30. ja teisipäeval, 31. augustil kell 9.30 ERÜ Tallinna ringkonnaameti ruumides. *Loosimisele tuleb seekord üks võit Rmk. 3000.—, 7 võitu à Rmk. 1000.—, 10 võitu à Rmk. 500.—, 20 võitu à Rmk. 200.— ja 2460 võitu à Rmk. 8.— Rmk. 100.—.* Peale selle üks preemia Rmk. 10.000.—, mis kuulub juurdelisamisele teise loosimispäeva suurimale võidule. Loosisedelid piletinumbritega on juba pitseeritud loosirattas. Need kontrolliti ja paigutati rattasse juba eelmise loosimise eel. Pärast loosimist ratas lukustati ja pitseeriti Majandusdirektooriumi, EO *arvekontrolli ja politsei esindajate* poolt.

Eeloleval loosimisel jätkatakse sellest piletinumbrite väljavõtmist. Võidusedelid kontrollitakse ja paigutakse loosirattasse loosimiskomisjoni poolt 27. augusti hommikul.

Piletimüük lõpetatakse väljaspool Tallinna neljapäeval, 26. augustil, Tallinnas aga reedel, 27. augustil, väl. ja arvatud keskmüügikoht, kus müük lõpetatakse 28. augustil.

Saaremaa rahvatantsijad Tallinna vabastamispidustustele

Tallinna vabastamispidustustele 28. ja 29. augustil sõidavad esindajatena osa võtma ka Saaremaa rahvatantsijad ja naisvõimlejad. Rahvatantsijaid sõidab pidustustele 7 paari, esinedes nägusais ja omapäraseis Saaremaa rahvarõivais. Üldse võtab Tallinna pidustustest osa 21-liikmeline saarlaste grupp

Põllumajanduse Mehhaniseerimise Keskühistul 150 liikmesühistut

Kavatsus asutada remonttöökoda, kus valmistatakse ka puuduvaid osi

Käesoleva aasta kevadel asutatud Põllumajanduse Mehhaniseerimise Keskühistu on hoolimata lühikesest tegutsemisajast juba organiseerimistöödest välja jõudnud ja asunud oma peaülesannete täitmisele. Seni on Keskühistu liikmeiks astunud üle maa ümmarguselt 150 masina- ja elektriühistut. Liikmete vastuvõtmine aga kestab edasi, sest paljud ühistud olid oma peakoosoleku juba enne Keskühistu asutamist ära pidanud, mistõttu nad ei saanud käesoleval aastal ühistu liikmeks astuda.

Masinaühingute alal toimub praegu hoogus töö viljapeksumasinatele remontosade hankimise võimaluste selgitamiseks. Seoses läheneva viljapeksuhooajaga teostatakse praegu maal igal pool viljapeksumasinate korrastusi, mistõttu nõudmine remont- ja varustusosadele on suur. Keskühistu on sel alal vahemehena hankinud ETK-lt ja teistelt vastavatelt äridelt remontosi ja saatnud neid välja koha peale või masinaühistu lähimasse kauplusse. Seni on suudetud rahuldada umbes 75 prots. remontosade tellimiste üldarvust.

Et paljudest osadest on suur puudus ja mõned osad pole hoopiski saadaval, siis on Keskühistul kavatsus asutada oma remonttöökoda, kus valmistatakse ka puuduvaid masinaosi. Remonttöökoja loomise eeltöödega on juba algust tehtud. Nii on asutatud oma vanaraualadu, kust otsitakse ümbertöötamiseks välja kõlblikku rauda. Mõnesuguseid raskusi valmistab siin puudus vilunud oskustöölistest.

Samuti on Keskühistu liikmesühistud kokku võtnud tellimisi elektrimootoritele, peamiselt viljapeksugarnituuride käivitamiseks. Seni on saabunud ligi 450 sellist sooviavaldust, milledest seni on saadud rahuldada mõned üksikud. Tulevikus on aga loota, et saab veel tellimisi rahuldada mõnekümne piirides. Esijoones rahuldatakse need elektrimootorite tellimised, kus puuduvad gaasigeneraatorid ja teised mootorid viljapeksugarnituuride käivitamiseks.

Käesoleva aasta kevadel saatis Keskühistu valdades põllumajandusjuhtidele välja 25.000 eks. lepingutekste põllutöömasinate vastastikuseks kasutamiseks. Nimetatud lepingud sõlmiksid omavahel 3—4 naabruses elavat talupidajat, kes kohustuksid vastastikku üksteist abistama oma talundeis leiduvate põllutöömasinate laenutamisega. Sääraseid lepinguid on talupidajate poolt sõlmitud üsna rohkearvuliselt.

Edasi saadab Keskühistu oma liikmesühistule perioodiliselt ringkirju nime all „Põllumajanduse Mehhaniseerimise Keskühistu Teated", milles teatatakse materjalide saamise korda ja teisi Keskühistu korraldusi.

Elektriühistute alal tegutseb Keskühistu praegu peamiselt madalpingevõrgu kavandite koostamisega. Madalpingevõrgu kavandid koostati Lelle ja Tänassilma valla piirkonna elektrifitseerimiseks. Praegu on moodustamisel samad kavandid Harju- ja Virumaal. Samuti on käsil Pöögle elektriühistu piirkonna talundite siseinstallatsiooni kavandite koostamine ning Oiu-Leiu elektriühistu piirkonna talundite siseinstallatsiooni kavandi koostamine.

Peale selle on korraldatud rida elektrikäsituse-oskuse kursusi. Järgmine selline kursus korraldatakse Koonu-Puha elektriühistus Virumaal.

Kaks kogudust tähistavad 500. aastapäeva

Äksi ja Maarja-Magdaleena kirikuis juubeli- jumalateenistused

Eeloleval pühapäeval, 29. augustil tähistab Tartumaa kaks vanemat kogudust — Äksi ja Maarja-Magdaleena — oma 500 aasta sünnipäeva. Sel juhul peetakse mõlemas koguduses pidulikud jumalateenistused, kus jutlustavad külalisõpetajad ning millele sõidab ka rohkesti teiste koguduste õpetajaid eesotsas Eesti ev.-lut. usu kirikute piiskopi prof. dr. theol. Juhan K õ p u g a ja Tartumaa praosti A. K u u s i k u g a. Ka võtab pidustustest osa ametiasutuste esindajaid — Tartu maavanem B. M e t h u s a l e m jt.

Juubelipäeva pühitsemine mõlemas koguduses algab koraalimänguga kiriku tornidest kohalikkude orkestrite poolt. Jumalateenistuse osas jutlustab Äksis külalisena Laiuse koguduse õpetaja J. J ä r v e ning muusikaliste ettekannetega esinevad külalistena Tartust R. A l a r i ja orelil helikunstnik Vold. K l i i m a n d. Maarja-Magdaleenas, kus külalisena jutlustab Tartu Peetri koguduse I pihtkonna õpetaja dr. theol. J. Taul, *kaunistavad jumalateenistust veel ümbruskonna ühendatud segakoorid ja orkestrid.*

Mõlema koguduse juubelipidustustest osavõtvad külalisõpetajad ja ametiisikud sõidavad esmalt Äksi, kus 500 aasta juubelijumalateenistus toimub kell 10. Äksist jätkatakse sõitu Maarja-Magdaleenasse, kus on ette nähtud pidulik jumalateenistus kell 4 peale lõunat.

Mõlemad kirikud, pühitsedes oma auväärset juubelit, vaatavad tähtpäeval tagasi sündmusrikkale minevikule. Mõlemaid kogudusi mainitakse esmakordselt 1443. aastal. Aastasadade jooksul on raskemini kannatada saanud Äksi kirik, mis sõdade ja rüüsteretkede ajal venelaste poolt korduvalt on põletatud, nii et ainult kiriku müürid on veel tunnistanud endist jumalakoda. Ka Maarja-Magdaleena kirik on elanud üle raskeid päevi ja temastki on mõnel ajajärgul ainult müürid järele jäänud. Viimati meist üle käinud sõda jättis mõlemad kirikud terveks, eriti väärib see märkimist Maarja-Magdaleena kiriku puhul, kus teatavasti toimus mitmeid lahinguid.

Tarbeesemete vahetus meelelahutuse vastu

ERÜ uudne üritus Jõhvi tuleõnnetute abistamiseks

Kahjutule läbi varanduse kaotanud Jõhvi elanike abistamiseks teostas ERÜ ülemaaliselt majapidamis- ja riietusesemete kogumist, mille järele paljakspõlenuil on vajadus kõige suurem. Õnnetusjuhtumi läbi ootamatult raskustesse sattunud rahvuskaaslaste abistamiseks on juba kokku toodud ja paljakspõlenuile väljaandmiseks edasi saadetud hulk mitmesuguseid elamistarbeid.

Vajadused tarbeesemete järele ei ole aga kaugeltki rahuldatud ja annetuste vastuvõtmine vastuvõtupunktides kui ka kodudes jätkub.

Selle abistamisaktsiooni raamides rakendab ERÜ Tallinnas uudse kogumisviisi: Neljapäeval, 26. augustil korraldatakse „Estonia" kontsertsaalis kirev ettekannete-õhtu, mille pääsmeid saab lunastada mitte rahaga, vaid annetuseks toodud tarbeesemete eest.

Tuleskannatanuid, kes kaotanud peavarju, korterisisustuse, majapidamistarbed ja riietusesemed, ei saa praeguses olukorras kuigi tõhusalt aidata rahaga, vaid tarbeesemetega.

Seetõttu oodatakse publikult, kellele pakutakse vaheldusrikkaid ettekandeid, ohvrivalmidust hädasse sattunud kaaseestlaste abistamiseks esemetega. Esemelisi annetusi võetakse vastu ka pakikestes, mille juures on eelduseks, et esemete koguväärtus võimalikult ei oleks alla tavalist piletihinda ja et toodaks tarvitamiskõlblikke esemeid, mis kahjutulest kannatanud isikuile igapäevase elu jätkamiseks on kõige tarvilikumad. Pääsmete lunastamine kirevale õhtule algab neljapäeval kell 17 „Estonia" kontsertsaali eesruumis. 20-st numbrist koosnevas eeskavas pakutakse tantsuettekandeid, soololaule, klaveri- ja viiulipalasid vahelduvas järjekorras ja eesti rahvaviise ning maailmakuulsate meistrite teoseid. Lauludega esinevad Maria P ä r t e l p o e g, tantsudega „Estonia" teatri tantsijad Erika M ä r i t s ja Rein R a n n i k, viiuliettekannetega Leida A r r o ja klaverisoolodega L. D a m p f. Kunstnikud on kiiduväärt kombel avaldanud valmisolekut tasuta esinemisega kaasa aidata Jõhvi tuleõnnetute abistamiseks.

MAJAPIDAMISTARBEID JÕHVI TULESKANNATANUTELE

Kindralkomissar Tallinnas andis **kahjutule läbi varanduse kaotanud Jõhvi elanike jaoks vabaks suurema hulga köögi- ning sööginõusid ja teisi majapidamistarbeid. Vabaks anti ja jaotatakse tuleskannatanute vahel keedupotte 300 tükki, pesukausse 300 tükki, leivanuge 300 tükki, serveerimislusikaid 300 tükki, nuge-kahvleid 800 tükki, teelusikaid 800 tükki, supilusikaid 432 tükki.**

Maanõunikud ja raehärrad istusid koos

Esimesed töökoosolekud Viru maa- ja Rakvere linnavalitsuse juures

Esmaspäeval toimus Rakveres Viru maavalitsuse saalis Viru maanõunike esimene töökoosolek. Koosoleku avas Viru maavanem N i r k, paludes seejärel kõnelema Narva piirkonnakomissari landrat J e n e t z k y. Viimane oma sõnavõtus puudutas maanõunike instituudi kujundamist. Edasi ta rõhutas maanõunike töö tähtsust, mis tuleb kasuks maakonna elule. Kõne lõppedes hüüti Juhile kolmekordne „Jõudu võiduks". Järgnevalt Viru maavanem Nirk andis lühikese ülevaate Viru maavalitsuse tegevusest, puudutades seejuures ka maanõunike tööd ja ülesandeid. Ühtlasi kandis ta ette maavalitsuse 1943/44. a. eelarve, kuna möödunud aasta aruande esitas maanõunikele maavanema 2. abi P a j o s.

Samal päeval toimus linnavalitsuse saalis ka Rakvere raehärrade esimene töökoosolek, millest võtsid osa piirkonnakomissar landrat J e n e t z k y, valitsusinspektor F u c k b e r g e r ja Viru maavanem N i r k. Koosoleku avas linnapea Tõlpus, andes seejärel sõna piirkonnakomissar landrat Jenetzkyle, kes oma sõnavõtus käsitles raehärrade tööülesandeid. Edasi esines sõnavõtuga Viru maavanem Nirk. Järgnevalt linnapea Tõlpus andis ülevaate linnavalitsuse senisest tegevusest, märkides, et linna asutused ja linnavalitsus on teotsenud korralikult ka enne tema ametisse astumist. Edasi tulid läbivaatamisele paar sundmäärust ning raehärradele esitati linna 1943/44. a. eelarve.

Raamatuid otse kirjastuselt

Haridusdirektooriumi haridusosakond teatab, et Tallinna Eesti Kirjastusel on ilmunud järgmised raamatud: koguteose „Eesti rahva kannatuste aasta" I osa, hind Rmk. 3.50, August Mälgu novellid „Kadunud päike", hind Rmk. 3.50, ja kolmandaks koguteose „Ammukaar" II osa, hind Rmk. 2.—. Koolid ja avalikud raamatukogud võivad tähendatud raamatuid tellida otse Tallinna Eesti Kirjastuselt, Pärnu mnt. 10, kuni 30. septembrini. Hilisemad tellimised jäävad rahuldamata.

Tartlased! Vaadakem oma kodudes ringi, kas ei leidu mõnd eset, mida viia ERÜ vastuvõtupunkti, et neid saata edasi Jõhvi tuleõnnetuile. Aidata õnnetut kaaslast, selles peitub inimloomuse õilsus ja rahvusterviku reaalne mõte.

„Päike tõuseb idast..."

Mobiliseeritu muljeid N. Liidust

Mida süda mõtleb, seda suu ütleb

Algul anti Kotlase jõevaksal einelauas kaardita süüa. Säärast võimalust tuli kiiresti kasutada. Sättisin ennast tohutult pikka sappa ja jäin kannatlikult järjekorda ootama. Umbes kahe tunni pärast, kui olin maailmatu paksust kärbseparvest läbi trüginud, jäin härdalt ettekandjat seirama. Vahete-vahel, teiste lauasistujate eeskujul, hakkasin ajaviiteks kärbseid tapma. See toiming oli kaunis lihtne ja huvitav. Eelmise sööja tarvitatud lusikaga kloppisin igale minu lähedale räpasele söögilauale maandunud kärbsele otse lagipähe. Jäin aga osavuselt enda vastas istuvast kolhoosniku välimusega mehest kaugele maha.

Täpselt kahekümne viie minuti möödudes torgati mu ette tükk tapeeti. Ehkküll mu silmad videviku tõttu hästi ei seletanud, arvan siiski, et muster sobis suurepäraselt söökla seinatapeediga, kust puudusid rebitud tunnustega avarad osad.

Kohe selgus, et mu ette asetatud tapeeditükil olid kirjutatud pakutavad toidud. Menüü sisaldas ainult kaht toitu: rossolnikusupp ja hirsipuder. Ka mõru teed võis saada.

Tellisin siis suppi ja muidugi ka hirsiputru.

Anti ainult üks taldrikutäis suppi. Juba esimesed lusikatäied võtsid isu. Mingi soovee sarnane roheline vedelik, äärmiselt vastiku maitsega, milles olid põhja „settinud" viis kurgi- ja umbes sama palju kartulilõiget. Peale õhkõhukese kirme poslamasla ei sisaldanud supp mingit rasvainet rääkimata lihast või veel neerudest.

Lauas minu vastas istuv kolhoosniku välimusega mees aga lirpis suure lõrinaga seda vastikut vedelikku. Vahetevahel heitis ta kulmude alt mulle kaastundlikke pilke.

„Ja-ah," alustas mees juttu, „isegi supp on läinud viletsaks. Mis teha, sõjaaeg. Aga noormees, kui teaksite, kus olid ikka vanasti supid. Oh, ja-ah"

Ma torkasin sihilikult:

„No-oh, kas teil on paremaid ka olnud?"

Nüüd läks mees jutukaks ja seletas laia *vene zhestiga:*

„A vot, kus oli vanasti k u r k e sees — lausa k u r g i p u d e r."

Nii on mõisted maitseküsimustes. Mina unistasin hästivalmistatud rossolnikusupist neerudega, tema — hapukurgipudruga....

18 venelast võrdub 12 eestlasega

Kotlases vedas üks Soome Talvesõja invaliid inimesi üle Põhja-Dvina jõe. Paadisillal asetses järgneva pealkirjaga silt:

„Paadi kandejõud 18 inimest."

Ühel päeval saatsid 6. tööpataljoni „isalikud" politrukid eestlasi teispoole jõge männioksi tooma. Neist taheti valmistada jalamatte.

Ma ei tea tõesti, mis paadisillal juhtus, kuid järgmisel päeval, minnes sinna pesu pesema, nägin, kuis invaliid-ülevedaja lõpetas parajasti sildile omakirjutatud lisateksti:

„Eestlasi 12."

Ja mul tekkis kuri kahtlus, et männiokste toojad — *eestlased* — tahtsid vist ülevedaja paadi oma hästitoidetud kehade raskusega allveepaadiks muuta....

„Kõik teed viivad Rooma"

Sõda Nõukogude Liidu ja Saksamaa vahel kestis juba poolteist kuud. Kõik rindelähedased tehased, varandused ja ka inimesed kuulusid Stalini korralduse alusel evakueerimisele. Varandusi, mida ei suudetud tagalasse toimetada, tuli hoolimatult hävitada.

Transport oli kohutavalt koormatud. Igas raudteejaamas ootasid tohutud rongide read väljasõidu-korraldust. Vologdas ootas kolmkümmend rongi järjekorda.

Vabrikute sisseseaded, masinad, poolvalminud saadused ja toormaterjal vedelesid hooletult läbisegi vagunites ja lahtistel platvormidel.

Sellele kohutavale virvarrile lisandusid veel lõputud evakueeritavate naiste-laste rongid. Kõik tulid ohtlikus tsoonis olevast Leningradist ja veeresid Moskvasse

Igas jaamas oli suur toidupuudus. Veekraanide taga seisid mitmed tuhanded inimesed sabas, et saada kõrvetava janu kustutamiseks tilgake elustavat vett.

Mõned minestasid, mõned jäidki liikumatult maha lamama.

Kuid Leningradist tuli rong rongi järel igasse vahejaama juurde — ikka Moskvasse, nii nagu sõitjad ise seletasid.

Üllatavalt aga liikus loendamatu arv ronge vastassuunas — idast läände, s. o. Leningradi poole. Ja enamik neist oli täidetud paksult naiste ja lastega.

Tahtmatult tekkis huvi: kuhu need siis sõidavad?

Küsitelles läände liikuvailt naistelt nende sõidusihti, sain rabava vastuse:

„Leningradi."

Kõik nad tulid Moskvast ja sõitsid Leningradi. Mu mõistus küll ei seleta sellist paradoksi. Ajal, mil rinde lähedalt nii palju materjale ja inimesi evakueeritakse, saadetakse sundkorras samasuguseid Leningradi.

See on asjatu raudtee koormamine. Nähtavasti oli segadus siiski nii suur, et ei suudetud enam kindlat piirjoont evakuatsiooni teostamisel silmas pidada. Teisiti ei ole säärane nähtus kuidagi seletatav.

Üks venelasest jaamakorraldaja imestas ka, kuid lõi viimaks käega ja ütles:

„Ah, kõik teed viivad Rooma."

Ma oleksin seda siiski teisiti väljendanud ja nimelt:

„Ah, kõik teed Nõukogude Liidus viivad põrgu."

Ja ma arvan, mul on õigus...

„Tähelepanu, rahataskud!"

Mõistagi, et see hüüd ei tähendanud rahataskute hankevõimalust. See oli ainult lühend lausest:

„Poisid, hoidke rahataskuid!"

Teiste sõnadega: rahakotte tuli teatavas olukorras suure hoole ja ettevaatusega silmas pidada.

Esimese õppetunni said eesti mobiliseeritud selles osas Volhovstroi II raudteejaamas.

Saabuva videvikuga jõudsime jaama. Hulk ronge seisis läbilaskevõimalust oodates. Et pääseda jaamahoonesse, tuli enne umbes kümne rongi alt läbi roomata. See toiming pole aga kuigi lihtne, kui arvestada asjaolu, et *raudteejaamad on kohutavalt sõnnikused.* Nii tuli õige sageli käsi kuhugi vastu vaguniseinu ja hiljem mõnes veelombis armetul kombel nühkida.

Kui siis jõudsime õnnelikult jaama platvormile, sattusime kohe suurde trüginasse. Mitmed tuhanded inimesed sagisid küll põlvede, küll küünarnukkide toetusel edasi-tagasi. Sai mükse võetud ja antud. Teist läbipääsuvõimalust ei olnud.

Et aga puit-jaamahoone mingit vaatamisväärsust ei pakkunud ja ka mingit mälestuseseme ostuvõimalust ei olnud, vajusime õige pea tagasi vagunisse.

Järsku kuuldus hüüd:

„Poisid, rahakott läks!"

Tahtmatult katsus käsi ka oma rahakotti. Varsti selgus, et ligikaudu paarikümnel mehel olid rahataskud kadunud. Ja selgus ka varguse tehnika.

Peaaegu kõigi juures oli kasutatud üht võtet. Osava zhiletitera-tõmbega lahati tasku ja kott eemaldati nii peene võttega, et omanik ei tundnud isegi sügelemist. Et tagumine püksitasku on aga kaetud kuuega, siis tuleb tõesti imestada varga suurt osavust.

Hiljem avastasime, et parimateks taskuvarasteks osutusid umbes 9—18-aastased poisikesed. Äraarvamatu väledusega teostasid nad oma töö. Ohver valiti välja mingi joogi ostukohas, jälgiti kohta, kuhu ta rahatasku asetab, ja soodsal silmapilgul pandi inimmassi trüginas zhiletitera tegevusse.

Ja ma ei mäleta ainustki juhtu, kus ohver ise oleks tabanud taskutühjendaja. Küll tabati üksikud vargad kõrvalseisjate poolt. Ja see oli tabatule väga valusaks ning meeldejäävaks kogemuseks, sest vihaste eestlaste käsi polnud just kerge. Niisugune aus ja lihtne „koolitamine" lubas hiljem Kotlases kõiki eestlasi vabalt liikuda, ilma et oleks tarvitsenud karta taskuvargust.

Igas raudteejaamas, kus kõmises hüüd: „Tähelepanu, rahataskud!", oli koheselt teada, et liikvel on kahtlased poisinatukesed. Säärasel juhul pidime kestvalt kõndima kätt rahakotil hoides. Nii oli kindlam...

„Lazleshitje zakulitj"

Ma olen kahtlemata suur suitsu*mees ja mul pole ka midagi selle vastu,* kui teised suitsetavad. Kuid katsugu keegi Venemaal avalikus kohas suitsetada, siis ta veendub kohe neis ebameeldivais üllatusis, mis teda võivad tabada.

See oli jälle ühes raudteejaamas, arvatavasti Mgas, kui ma ei eksi. Hakkasin perroonil tõmbama „Ahtot". Varsti sigines mu ümber kari räbalaisse riietatud noorukeid, aastais 10—18. Esialgu ei osutanud ma neile mingit tähelepanu. Imesin rahulikult oma paberossi. Uudishimutsevad noorukite silmad aga jälgisid mind katkestamatu järjekindlusega. Tundsin pikapeale ennast juba ebamugavalt, sest haistsin midagi erakorralist.

Järsku piiksus üks noor hääl:

„Lazleshitje zakulitj."

Pöördusin ümber. Otse minu selja taga seisis väike, umbes 8-aastane poisiklunn ja vaatas mulle imestunute silmadega otsa. Ta keel ei paindunud veel hääldama „r" tähte, seega: razreshitje zakuritj (lubage suitsetada).

Noor seltskond muutus julgemaks. Tasa ja ettevaatlikult hakkasid kõik mult paberossi norima. Niisugused poisipõnnid ja juba suitsetavad!

Muidugi ütlesin säärasest koormavast ja ebakasvatuslikust lõbust ära. Poisid aga püüdsid igasuguste härraste juttudega mu südant sulatada. Kuid ma olin nii kui kalju meres. Ei mingit järeleandmist.

Pikapeale märkasin, et mu järeleandmatus vihastas poisse. Juba lendasid eht-venelikud sõimusõnad. Siinseal mõni näitas keelt ja leidus isegi üksikuid andekamaid.

Kuid ka niisugused strateegilised võtted ei teinud mind härdaks ega viinud ka rahust välja. Poisid, nähes oma palverännaku lootusetust, haihtusid viimaks.

See polnud veel kõik. Varsti hakkas sadama kivi- ja porirahet igast ilmakaarest. Mul ei jäänud tõesti midagi muud üle kui kaduda, nii kiiresti kui võimalik, vagunisse.

Seks korraks olin päästetud.

Nagu edaspidi kogesin, jookseb tohutu viletsasti riietatud lastekari mööda pikka ja laia Venemaad ning imeb „Pravdasse" keeratud mahorkat.

Kuid ka täiskasvanutega pole lugu parem. Kui kellelgi avaneb roosiline võimalus endale üks „pläru" hankida, *siis ärgu katsugu keegi seda avalikult* suitsetama hakata. Kõige võhivõõramad inimesed lähenevad sel juhtumil mesimagusa naeratusega ja norivad:

„Razreshitje zakuritj!"

Nii on mul meeles juhtum, kus ühte mahorkavilkat imesid kümme suitsunäljast. Kaks-kolm iseikut „pläru" peale on tavaline.

Ma ei tea, kas selline norimine tuleb kokkuhoiust või koonerdamisest, siiski kaldun arvama, et ikka puudusest.

Ning ainult tõsine suitsumees võib mõista, missugust naudingut võib pakkuda üks „plärutäis" kuivatatud n õ g e s e i d, kui üks teeklaasitäis seda „ersatstubakat" maksab 150 rubla.

See on raudteelase ja põllumehe kuupalk...

Üldiselt on Nõukogude kodaniku lemmiktubakas just mahorka. See on odav — 35 ja 40 kopikat pakk — ning seega ka igale kõigiti kättesaadav. Vähemalt enne sõda. Sõjaajal oli aga mahorkagi kadunud. Ka sõjaväelased said seda ainult juhuslikult, kuigi normina oli 10 g päevas ette nähtud. Nõukogude suitsetaja on täiesti võõrdunud heast ja kallist tubakast. See olevat lahja.

Kuid seegi hea, et leitakse endatroosti...

TAVALINE TÄNAVPILT

— Onuke, anna suitsule tuld

Tartu teateid

Tartu Meeslaulu Selts algas oma 21. tegevusaastat

Helilooja Ed. Oja'lt uus eesti kantaat

Möödunud pühapäeval toimus Tartu Meeslaulu Seltsi tegevliikmete kokkutulek sügishooaja esimeseks lauluharjutuseks seltsi ruumes Lossi tn. 15, millise kokkutulekuga selts algas oma 21. tegevusaastat.

Arvukalt kokkutulnud lauljaskonna poole pöördus seltsi esimees adv. E. L a n i lühikese tervitus-sõnavõtuga, tähendades, et kuigi selts oma täismehe ikka jõudmist algab erakordsetes ja rasketes sõjaoludes, ei tohiks see meid norutundesse viia, vaid tuleb eestlasele omase sirguse, kindluse ja visadusega tulevikule vastu astuda, otsides vajadusel jõudu möödunud aegadest, sest heites pilku minevikumälestuste salve, leiame, et eestlane ka kõige raskematel aegadel on otsinud kindlust ja mehisust laulus või ajaraskusi sidunud oma ülisuurte naljandite ja vanasõnade sarja.

Järgnevalt koorijuht helilooja Eduard T u b i n oma sõnavõtus esitas lühidalt seltsi 20. juubeliaasta kontserdi kava, mis erandituli sisaldab eesti heliloojate töid. Neist mitme esiettekandele tuleva laulu kõrval väärib erilist esiletõstmist helilooja Ed. O j a poolt M. Under'i sõnadele loodud kantaat koorile, solistidele ja orkestrile „Kojuminek", milline helilooja poolt alles äsja loodud ja seega juubelikontserdil samuti tuleb esiettekandele. Pöördudes koorijuhi poole seletas viimane, et kantaat on erakordselt hästi õnnestunud ja muusikaringkonnis oodatakse huviga uue eesti kantaadi ettekandmist. Praegu on käsil teose orkestreerimine ja nootide trükkimine, nii et lähemal ajal võib uue kantaadi proovidega alata.

Lauluharjutused toimuvad traditsiooniliselt igal pühapäeval kella 11—13 ja kolmapäeval kella 19—21. Harjutusaegadel on võimalus ka uutel liikmetel end koori registreerida.

Pärast mõningate laulude läbivõtmist lõppes seltsi esimene kokkutulek võimsa seltsi motoga: „Elada, laulda, laulda ja surra, — elada Eestile!"

Viiele üliõpilasele õppimisvõimalus Saksamaal

Haridusdirektoorium on Tartu Ülikoolile teatanud, et eelolevast semestrist alates avaneb Tartu Ülikooli viiel üliõpilasel Saksamaa ülikoolides õppimisvõimalus stipendiaatidena germaani filoloogia alal.

Neil üliõpilasil, kes soovivad eespool nimetatud võimalust kasutada, tuleb esitada hiljemalt 30. augustiks Tartu Ülikooli rektori nimele vastav sooviavaldus, lisades ühtlasi juurde tõendi ülikoolis tehtud eksamite ja praktikumide kohta.

Stipendiumi suuruseks on 250 Rmk. kuus.

RAHVATANTSIJATE HARJUTUS

„Puhkuse ja Elurõõmu" rahvatantsijate harjutus on reedel kell 20 Adolf Hitleri plats 13.

„Puhkuse ja Elurõõmu" orkestri esimene harjutus on neljapäeval kell 19, mitte kell 20. Peatse esinemise tõttu kõikidel orkestri liikmetel ilmumine tingimata tarvilik.

Tartu Meeslaulu Seltsi lauluharjutus on täna kell 19 Lossi tän.

Pimendamisaeg

25. augustil 1943 on kl. 20.10—04.35

Üleskutse

Naisõpilasi, kes sooritavad abituuriumi ja kellel on kavatsus pärast seda oma õpinguid jätkata ülikoolis, kutsutakse käesolevaga end registreerima tööteenistuskohuse täitmiseks kuni 1. 9. 43 Piirkonnakomissariaadis, tuba nr. 52 RAD värbamisjuhi oberstfeldmeister S t a r k e juures. Sooviavaldused tuleb esitada kirjalikult või suuliselt.

Palamuse koguduse 709. aastapäev

Palamuse kirik ja kogudus on vanemaid Eestis. Esimesed andmed kiriku ja koguduse kohta leiduvad arhiivis 1284. aastast. Ühenduses sellega pühitseti pühapäeval, 22. skp. koguduse 709 aastapäeva. Sel puhul toimus kirikus vastavasisuline jumalateenistus.

Vestelnud aastapäeva puhul koguduse praeguse õpetaja A. Parts'iga, selgus, et koguduse elu viimasel aastail, välja arvatud bolševistlik terroriaeg, on sammunud tõusuteed mitte üksi majanduslikult, vaid veel enam koguduse seesmise organisatsiooni kindluselt ja vaimult. Kogudusel oli iseseisvuse päevil tasuda kiriku ümberehitamise, restaureerimise ja remondi võlgasid, mis tekitasid raskusi. Nüüd on koguduse võlad täielikult tasutud.

1939. aastast kuni seni on koguduse liikmete arv pidevalt kasvanud, keskmiselt 300 liikme võrra aastas. Üldine liikmete arv ulatub praegu 4000-le. Juurdekasv on peamiselt toimunud teiste koguduste liikmeskonna sellest osast, kelle alaliseks elukohaks on olnud Palamuse koguduse piirkond. Ka on tõusnud arvuliselt kiriklike talituste arv. Eriti ristimistalitused, võrreldes möödunud aastat eelmistega, on tõusnud kuni 100%.

Üldiselt valitseb koguduse elus täielik üksmeel.

Vändra Tuletõrjeühing 40-aastane

Vändra Vabatahtlik Tuletõrjeühing tähistab pühapäeval, 22. augustil s. a. oma 40-aastast tegevust. Sel puhul toimub pidulik jumalateenistus kirikus, paraad ning hiljem ühine koosviibimine.

Vabatahtlik tuletõrjeühing on Vändra vanemaid ja elujõulisemaid organisatsioone. Ühing asutati 1903. a. sügisel, mil rühm agaramaid vändralasi ühingu loomiseks kokku tuli.

Praegu on ühingul oma maja, auto, mootor- ja käsipritse, hüdropulte, rohkesti redeleid ning voolikuid. Neljakümne-aastase tegevuse jooksul on ühingul sadu kordi tulnud välja astuda kaaskodanike vara ja elu kaitseks.

Ühingu juures tegutsevad allüksustena Suurejõe, Vihtra, Kadjaste ja Rae-Samliku rühmad ning Aluste ja Tahkuse salgad.

Alates möödunud aastast ühingu juures tegutseb ka alaline tuletõrje lendsalk. Üldse kuulub praegu ühingusse 388 liiget, neist tegevliikmeid 341.

Bolshevike ajal ühing kaotas oma ridadest 10 liiget ja kandis peale selle veel suuri majanduslikke kahjusid.

KUREMAA TULETÕRJE 43. AASTAPÄEV

Kuremaa Vabatahtlik Tuletõrje Ühing pühitses pühapäeval, 22. skp. oma 43 aastapäeva. Sel puhul toimus Varbevere vastvalmis suline vabaõhujumalateenistus ja tuletõrje meeskonna paraad. Kanti ette möödunud aasta tegevuse aruanne ja muudatusi kompanii isikulises koosseisus. Õhtul toimus sama s K. Blumenthali neljavaatuselise näidendi „Orjajõe valitsejad" ettekanne. Piduõhtuks olid pääsmed aegsasti läbi müüdud.

Kuremaa tuletõrjeühing sai 1941. a. sõjapäevil bolshevike rüüstamise läbi palju kannatada. Enne lahkumist süütas punavägi Kuremaa tuletõrjeühingu poolt ehitatud moodsa Palamuse seltsimaja, mis põles täielikult maha ühes hulga tuletõrjele kuuluva varustusega.

Ühingu kassasse on juba kogutud esimesed summad, mida võidakse võimaluste avanemisel kasutada uue seltsimaja ehitamiseks.

Lühiteateid kodumaalt

Tartumaalt

Aakre elektrifitseerub. Valgustuspetrooleumi puuduse tõttu on Aakre talupidajad asunud valgustuskriisi lahendamiseks sisse seadma elektrit.

Selleks asutati kolm elektriühistut ning on ehitamisel alajaam. Möödunud aastal kasutasid Aakres elektervalgustust juba 20 talu. Käesolevaks sügiseks aga tahavad elektrivalgust majja saada juba 90 talupidajat.

Pikne süütas Tartu valla küünlaudа. Pikselöögist süttis esmaspäeva õhtul kell 22.30 Tartu vallas Muri külas Mangu talus Aug. Ratasepale kuuluv kirjalaut, sigala ja küün, mis asusid ühise katuse all ja moodustasid sindlikatusega puuehituse. Hoone põles maani maha.

Taluomanik hindab kogukahju 5000 Rmk.-le. Kustutustöödest võttis osa Tartu Linna Tuletõrje lendsalk, Tartu linna vabatahtliku tuletõrje ja Tartu valla vabatahtliku tuletõrje üksusi.

Otepäält

„Eesti rahva kannatuste aasta" I osa jõudis Otepääle müügile möödunud teisipäeval. Nõudmine teose järele oli sedavõrd elav, et kogu raamatute saadetis müüdi läbi mõne tunniga.

Petserist

Kontrollitakse majaraamatuid. Et saada ülevaadet elanike arvust linnas ja korrastada aadresslaua kartoteeki, samuti majaraamatuid, asus linnavalitsus majaraamatute kontrollimisele, tehes majaomanikele linna administratiivpiires kohustuslikuks käesoleva nädala jooksul majaraamatute esitamise. Kontroll annab ühtlasi ka pildi tööjõu reservist.

Teater valmistub hooajaks. Petseri teatri avamine käesoleva aasta alguses toimus publiku poolehoiu ja elevuse tähe all — ja nii kestis teatri töö juulipäevadeni.

Kui möödunud hooajal näitlejate vähesuse ja vilumatuse tõttu suudeti anda ainult kaks esietendust ja rida „kirevaid õhtuid", siis käesoleval sügishooajal on kavas 3—4 teose lavaletoomine.

Teatri tegelaskonna lõplik koosseis selgub septembrikuuks. Muret valmistab kutseliste näitlejate saamine.

Hiljuti avaldas teatri juhatus üleskutse, kus palutakse kõiki petserlasi, kes soovivad teatri juures kas näitlejatena, lauljatena või tantsijatena esineda, end registreerida. Soovijaile korraldatakse katsed.

Teatri kunstiliseks juhiks on Petserimaa Rahvakasvatusameti juhataja Veli Kudres. Eeloleva hooaja avaetendus toimub septembrikuu lõpul.

Reprivatiseeritakse ärisid. Vastavalt korraldustele toimub ka Petseris äride reprivatiseerimine. Nii lõpetati 15. augustil TKKjaekaupluse nr. 1 reprivatiseerimise läbiviimine. Mainitud kuupäevast alates töötab äri ülemaaliselt tuntud nime all: K/m. P. Mägi ja E. Vassar. Et kaubamaja tegelikud omanikud on küüditatud, on selle valdajaiks nüüd H. Vasar ja Julie Plaks, endiste omanikkude sugulased. P. Mägi ja E. Vassari äri oli varem suuremaid ärilisi ettevõtteid Petserimaal. Bolshevike lahkumisel laastati äri täielikult. Praegu töötab reprivatiseeritud kaubamaja koloniaal- ja rauaosakonnaga. Äri juures asub ka normi-teravilja kokkuostu punkt. Peale nimetatud äri on ligemal ajal oodata veel teiste äride reprivatiseerimist.

Petserimaalt

Määrati elatistarvete maksimaalselt lubatavad kogused. Et tõkestada spekulatsiooni ja toiduainetega hangeldamist, anti Pihkva piirkonnakomissari poolt korraldus, millega määrati kaasavõetavate, transporteeritavate, posti või raudteega saadetavate elatustarvete maksimaalselt lubatavad kogused. Nii on lubatud kaasa võtta, transportida, posti või raudteega saata maksimaalselt võid ½ kg, liha ½ kg, piima 3 l, mune 10 tk., jahu või tangu 2 kg ja leiba 2 kg. Suuremate koguste kaasavõtjat ootab karistus ning toiduainete konfiskeerimine.

Omavoliliselt töölt puudumine tõi karistuse. Petseri prefekti otsusega karistati omavoliliselt töölt puudumise pärast Petseri vallas elunevaid Denis Visnevski't 100 Rmk. või mittetasumisel 6-ööpäevase arestiga, Vassili Safronovi ja Ivan Lekarski't 40 Rmk. või mittetasumisel 2-ööpäevase arestiga ja Vassili Tedremaa'd ning Ivan Mihejenkov'i 30 Rmk. või mittetasumisel 3-ööpäevase arestiga.

Kihnust

Päästejaam uuesti ülesehitamisele. Möödunud kevadel jää lagunemise ajal hävis Kihnu päästejaama kuur ja päästepaadid said kannatada. Nüüd asuti purustatud päästejaama uuesti ülesehitamisele. Tuletornivaht J. Vidrik ongi juba teostanud päästepaatide parandusi, kuna ERÜ Pärnu ringkonna algatusel hakatakse päästeja maid ehitama uut kuuri.

Kasvatage enam lambaid, sellega kindlustate endale kehakatte!

Lõuna-Eesti aedviljaga varustatud

Varustamist teostab peamiselt Aedvilja Keskühisuse Tartu harukontor oma esinduste kaudu. Aedviljade kokkuostuks töötab üle 100 kokkuostupunkti

Aedvilja Keskühisuse Tartu harukontori juhataja L. U r m andis meie lehe esindajale jutuajamise, milles ta valgustas harukontori senist tegevust ja aedviljade kokkuostu, tartlaste aedviljadega varustamist ja talvetagavarade soetamise vajadust.

„Aedvilja Keskühisuse Tartu harukontor," märkis juhataja, „teostab aedviljade, aed- ja metsmarjade, seente, mee jne. kokkuostu Tartu, Võru, Valga ja Petseri maakondades.

Kokkuostu edukaks läbiviimiseks on Tartu harukontori piirkonnas organiseeritud üle 100 kokkuostupunkti ja maakonnalinnades ja suuremates keskustes veel kohapealsed osakonnad — esindused, kes otseselt juhivad vastavas maakonnas või piirkonnas kokkuostutegevust. Säärane tihe kokkuostuvõrk tagab ka tootjatele korraliku ja lihtsa kauba turustamise võimaluse. Harukontoril on tööstused aedviljade ja marjade töötlemiseks ja konserveerimiseks Räpinas ja Tartus.

Läinud aastal osteti harukontori poolt kokku aedvilju üle 5000 tonni.

Mets- ja aedmarju ostis harukontor 1942. a. kokku 515 tonni. Samuti rikkalik on läinudaastane hooaeg seente osas, mistõttu harukontori poolt osteti seeni umbes 250 tonni, mis peaaegu eranditult läks tsiviilelanikkonna varustamiseks.

Käesolev aasta tõotab aedviljade osas tulla rikkalik. Ilmastik aedviljade kasvuks on olnud küllaltki soodne, samuti on külvipindalad tunduvalt suuremad kui läinud aastal. Nii loodab harukontor käesoleval hooajal aedvilja kokku osta umbes 10.000 tonni läinudaastase 5000 tonni asemel.

On põhjust arvata, et need lootused ka täituvad, sest suurem osa loodetavast kogusest on juba tootmislepingutega kindlustatud. Nii on Tartu harukontori piirkonnas tootjatega sõlmitud üle 300 tootmislepingu ligi 400 ha aedvilja kasvatamiseks ja oma saaduste turustamiseks Aedvilja Keskühisuse kaudu.

Samuti soodustavad rikkalikumat aedviljade müüki tootjatele antavad preemiad, mis on sel aastal aedviljade osas esmakordsed. Nii näiteks õigustab ühe preemiasedeli saamist iga müüdud 100 kg porgandit, kaalikat, peeti, sibulat, tomati jne. või 500 kg peakapsast või 250 kg hapukapsast jne. Ühe preemiasedeliga saab osta kas 0,5 kg suhkrut, 0,5 kg „Alkat", 0,5 l viina, tarbeesemeid jne.

Ka transpordi võimalused on tänavu paremad kui läinud hooajal, sest harukontoril on nüüd olemas peale Linna Transportametist saadavate autode ja „Stralode" kasutada ka oma autode park. Nii on seni suudetud kõik pakutavad kogused kohale transporteerida ja Tartu linn on rikkalikult aedviljaga varustatud. Juba praeguseni, mil juurvilja müügi hooaeg õieti veel ei ole alanud ja turustatakse peamiselt väljaharvendatud ja kesapõllu juurvilja, on juba üle 1000 tonni aedvilja harukontori poolt kokku ostetud.

Iga liiki aedvilja on üksiktarbijale vabalt ja piiramatult müügil Aedvilja Keskühisuse turuhoone kaupluses, ja et Tartu elanikkond elavalt seda võimalust kasutab, näitab see, et nimetatud kaupluse läbimüügid päevas ulatuvad kuni 10.000 riigimargani.

Asutuste ja toitlusettevõtete varustamine toimub Poe 7 asuva suurmüügilao kaudu. Samuti on suurel määral harukontori poolt kaasa aidatud Tallinna elanikkonna varustamiseks. Elanikkonna varustamine aedviljaga on korraldatud ka kõigis teistes harukontori piirkonnas asuvates linnades oma väikemüügi kaupluste kaudu ja nimelt Valgas, Võrus, Petseris, Elvas jm.

Aedviljadest suuremal määral on seni turustatud porgandit (üle 300 tonni), samuti kaalikaid, peete, sibulaid, värsket kapsast ja teisi köögivilju. Küllalt rahuldav oli sel aastal ka kurgisaak, kuna see läinud aastal täielikult äpardus. Harukontori poolt on seni kokku ostetud umbes 70 tonni värskeid kurke, mis suuremalt osalt tööstustes on hapendatud.

Üle mitme aasta on sel aastal rikkalikumalt ka õunu. Vaatamata sellele, et meie viljapuu-aiad suuremal määral on hävinud, annavad vähemalt kõik järelejäänud puud rikkalikku saaki. Seni on harukontori kaudu õunu turustatud üle 10 tonni. Kuna praegu turustatakse peamiselt mahalangenud õunu, siis on see kogus küllaltki tähelepanuvääriv.

Nõrgemaks on seeaastane hooaeg seni osutunud aed- ja metsmarjade osas.

Marjadest on ees veel ainult pohlade ja jõhvikate hooaeg, millede korjamiseks tuleks iga vähegi vaba tööjõud ja iga vaba tund kasutada, sest marjad on meile oma vitamiinirikkuse poolest eriti väärtuslikuks toidulisandiks, samuti on marjakorjamine eriti tasuv ka korjajatele, sest neile, kes oma marjad müüvad ettenähtud keskustele (Aedvilja Keskühisus, ETK ja Rumberg, Tuberg ja Ko), antakse erilised suhkrupreemiasedelid suhkru ostmiseks, mis ei ole koguseliselt piiratud. Nii näiteks annab iga müüdud 15 kg jõhvikaid või pohli ühe suhkrusedeli, mille vastu müüakse 0,5 kg suhkrut.

Seni on vähene olnud seente kokkutulek, ent võib loota, et soodsa ilmastiku saabumisel neid sama rikkalikult saadakse kui läinud aastal, sest iga punkti toodud 10 kg soolatud segaseeni või 3 kg soolatud puravikke annab ühe preemiasedeli.

Kokkuvõttes võib seega loota, et aedviljad eeloleval talvel rikkalikumalt meil toitlustamist aitavad kergendada ja meie toidusedelit mitmekesistavad kui läinud talvel."

„Ühenduses sellega tahaksin aga kõikide perenaiste tähelepanu juhtida asjaolule," rõhutas harukontori juhataja, „nagu tegin seda läinud sügisel, et keskustel puuduvad Tartus suuremad vastavad laoruumid talveks aedvilja säilitamiseks ning seda saame säilitada väga piiratud määral.

Seepärast peavad perenaised ise leidma võimalusi omale talveks aedviljade säilitamiseks, mida läbi viia erilise hoole ja, võiks öelda, ka armastusega."

Lõppeks puudutas juhataja veel aiamajapidamiste varustamist ja ütles: „Aedvilja Keskühisuse otseseks ülesandeks on peale kokkuostu teostamise ja turustamise juba Keskühisuse põhikirja järgi ka aiamajapidamiste varustamine materjalidega ja üldine aiamajanduse arendamise abistamine. Seepärast on Keskühisus omalt poolt püüdnud hankida kõiki aiamajanduses vajalikke vahendeid, niipalju kui see praeguses sõjaaegses olukorras on võimalikuks osutunud. Nii on majapidamisi Keskühisuse kaudu varustatud seemnetega, kunstväetisega, kahjurite ja haiguste tõrjevahenditega, mõningate tööriistadega, lavaraamide, klaasi, kiti, traadi, nööri ja muude vahenditega."

Sport

Tartu tennisemängijail kahed võistlused

ASK korraldusel algavad reedel Tartu linna esivõistlused tennises A-klassile. Võistlused on naistele üksikmängus ja meestele üksik- ja paarismängus. Osavõtjail tuleb end registreerida tenniseväljakul Toomeorus reede kl. 16-ni. Tund hiljem algavad samas võistlused.

Nädal hiljem toimuvad samas Tartu tennise-meistrivõistlused, millest osa võtavad nii kohalikud liidu- kui paremad A- ja noorteklassi mängijad.

Ungari kergejõustikumeistrid

Ungari kergejõustiku-esivõistlused peeti Budapestis ja neist võtsid osa nii noorema kui vanema põlve sportlased. Väljapaistvamaks saavutuseks oli Marose 800 m jooks ajaga 1.53,5. Teistel aladel olid meistrikstulnute tulemused: 100 m Pelcöszy 10,8, 5000 m Miklos Szabo 15.49,2, 110 m tõkkeid Hidas 15,2, kaugushüpe Vemez 7,25, teivashüpe Kovacs 3,80, odaheide Varszegi 66,65 ja vasaraheide Imre Nemeth 49,46. Naiste aladel: 100 m Fekete 13,2, 80 m tõkkeid Zeley 12,9, kõrgushüpe V. Bartfai 1,45 ja kuulitõuge Sepesvary 11,20.

Taani kaks ujumisrekordit

Kopenhaagenis 1000 m ujumisel taani krooliujujad püstitasid kaks rahvusrekordit. Sama ujumise 800 m vahemaal Aage Hellström saavutas aja 11.01,5 ja Erik Christophersen 1000 m 13.52,8, mis mõlemad uued rekordid.

Shveitsi ujumismeistreid

Shveitsi meistrivõistlused ujumises peeti Lausanne'is, kus näidati keskpäraseid tagajärgi. Nii võitis Rolando Tojano 100 m krooli 1.06,6 ja 400 m 5.40,1. Schär ujus 100 m seljali 1.18,3.

Andersson põrmustas Häggi 1500 m maailmarekordi

Göteborgi soodsal jooksurajal rootslane Arne Andersson atakeeris praegu Ameerikas viibiva kaasmaalase Gunder Häggi juba teist maailmarekordit. Pärast seda, kui ta hiljuti oli osutunud maailma kiireimaks maileriks uue rekordi 4.02,6 püstitamisega, oli ainult aja küsimuseks, mil saabub temalt uus maailmarekord ka 1500 m. Göteborgis olid selle saavutamiseks parimad eeltingimused ja ajaga 3.45,0 ületaski ta seni maailma parimaks saavutuseks olnud aja 8/10 sekundi võrra.

Tähelepanuvääriv on, et 1500 m maailmarekordit on alates 1941. a. igal hooajal parandatud. 1941. ja 1942. a. tuli sellega toime Hägg aegadega 3.47,6 ja 3.45,8, kuna nüüd Arne Andersson viis selle alla koguni 3.45,0 peale.

Maailmarekordile lähenev Belgia rekord

Belgia käesoleva aja parimaid jooksjaid Reiff jooksis Brüsseli staadionil 2000 m aja 5.15,8, mis uueks Belgia rekordiks ja senisest Mosterti nimel seisnust on tervelt 6 sekundi võrra parem. Uus saavutus on ka üsna ligilähedane maailmarekordile, mis G. Häggi nimel ajaga 5.11,8.

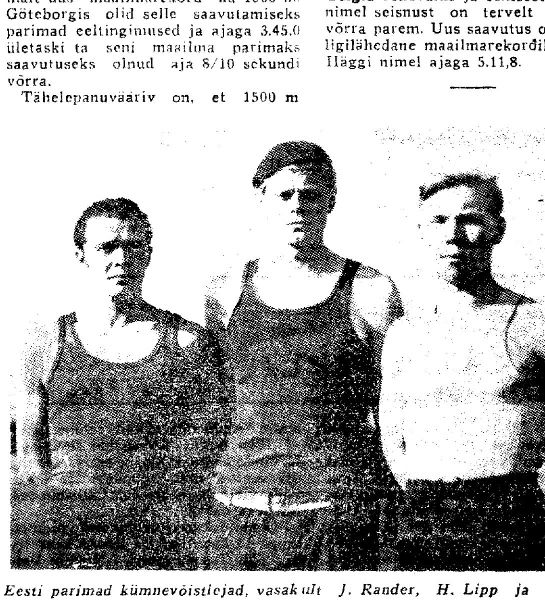

Eesti parimad kümnevõistlejad, vasakult J. Rander, H. Lipp ja A. Sudist

AMETLIKKE TEATEID

Toitlusameti teadaanne

Tarbijaskonna tähelepanu juhitakse sellele, et 23. toitlusperioodiks müüdav või (vt. „Postimees" nr. 185 — 15. VIII 43) tuleb välja osta **hiljemalt 29. VIII 43.**

23. toitlusperioodi III ja IV nädalal kauplustest võid ei müüda.

K u p o n g i d e k e h t i v u s e p i k e n d u s :

23. toitlusperioodi I nädala l e i v a k u p o n g i d on kehtivad ka perioodi II nädalal, s. o. **ajavahemikus 23. — 29. VIII 43.**

LINNA TOITLUSAMET

Määruse nr. 1 muna- ja kodulinnumajanduse alal teine teostamismäärus

20. augustist 1943.

Ida-ala riigikomissari määruse nr. 1 muna- ja kodulinnumajanduse alal, 21. novembrist 1941 (VBIRKO. lk. 73. 1942. lk. 23; ABl. Reval 1942. lk. 464), § 11 alusel määran:

§ 1

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja volitatakse panema põllumajanduslike tootjate peale teatavate tapakodulindude äraandmise kohust.

§ 2.

Põllumajanduse Keskvalitsuse juhataja võib teha korraldusi äraantavate tapakodulindude koguste kokkuostu ja jaotamise kohta tarbijate vahel.

§ 3.

Käesolev määrus jõustub 1. septembril 1943.

Tallinnas, 20. augustil 1943.

Kindralkomissar Tallinnas, ülesandel: Mentzel

TEADAANNE

Tartu Piimaühistu teatab, et piimatootjatele preemiapunktide ja suhkrutähtede väljaandmist Tartu Piimaühistusse ja piimapunktidesse piimatoojatele alates 1. sept. 1942 kuni 31. maini 1943. a. toodud normipiima **eest** teostatakse Piimaühistu **kontoris, Tartus, Vaksali tn. 31.**

Ametikohuste täitmisel surma saanud

Hugo Sildre't

* 9. 9. 1920. † 22. 8. 1943

mälestavad sügavas leinas

ema ja omaksed.

Kommandeur d. Sipo und SD Estland.

Eesti Julgeolekupolitsei juht ja Eesti Julgeolekupolitsei Tartu välisosakond.

Ärasaatmine neljap., 26. 8. 1943. a. kell 17.00 Tartu Kriminaalpolitsei referentuurist, Tartus, Aia tn. 35. III korд. Tartu Pauluse kalmistule.

Ametikohuste täitmisel langes meie kallis ainuke poeg ja vend

aspirant

Herbert Tillemann

sünd. 22. juulil 1920 Tartus, surn. 4. juulil 1943 Poolas.

Teda leinavad sügavas kurbuses

vanemad, õde ja omaksed, E. V. Sõjakooli Aspirantide Kuulip. Komp. viimane lend

22. augustil uinus vaikselt kõrges vanaduses meie kallis isa, vanaisa ja äi

Jaan Laius

sünd. 4. jaan. 1862. a.

Kirstupanek 25. aug. kell 6 õhtul, matmine 26. aug. kell 3 p. l. Ropka Võsult Tartu Maarja kalmistule.

Leinavad

lapsed, lastelapsed ja miniad

Teenistuskohuste täitmisel langenud

schutzmann

Hans Härsing

* 9. IV 1923. † 17. VIII 1943

Maetud Rakvere sõjaväe kalmistule.

Leinavad

vanemad, õde, vend, sugulased, komp. ülem, meeskond ja sõber Endel Saar

Lühikese raske haiguse järel lahkus meie unustamatu armas isa ja vanaisa

David Baumann

* 14. IX 1856. † 22. VIII 1943

Matmine Tartu Maarja kalmistu õnnistusmajast 25. aug. kell 14 samale kalmistule.

Vaikses leinas

lapsed, tütrepoeg ja väimehed

Tartu Ülikooli Majandusosakond annab kasutada **viljapeksu jõumasinateks** 3 elektrimootorit, 3 X 380 volti, 25—6,6—5,5 kW; 1400 tiiru. Tartu ümbrusesse elektrijõuliinidele (olemas lisajuhe ainult kuni 100 m). Mootori ülesseadmine Ülikooli poolt, jõumasina tasu kehtivate tariifide alusel. Soovijatel talupidajatel ja viljapeksumasinate omanikkudel tarvilikkude andmetega (täpne asukoht, vp.-masina suurus, umbkaudne viljakogus) registreeruda Ülikooli peahoones, II korral, Ül. Majandusosakonna sekretäri juures.

T. Ü. Majandusosakond

MÜÜAKSE

Sepa ja lukusepa **tööriistad.** Rmk. 20—500. Piiskopi tn. 6-a—2. P. Peterson.

3-l. patareiraadio. Standard 3. Rmk. 550, ja ostan käsi-õmblusmasina. Turu 36—6. III korд. **kella 9—3-ni.**

KORTERIOTSIMISED

Kooliõpilased soovivad perek. eraldi **möbl. tuba.** Köögi kasut. Soovit. Tähtvere või I l.-o. Nõutav küte olemas. Kirjad slt. 501.

Soovit. korralikku **möbl. tuba.** Küte olemas. Teat. Vanemuise teater. R. Hannura.

Kõrgema kunsti- ja muusikakooli õpil. soovib **mööbliga tuba** 1. okt. Talveks küte. Soovit. Tähtvere l.-o., Veski või Näituse tänav. Pakk. saata 12. sept. Sadala p.-ag.. E. Pärg.

Ametiskäija tütarlaps soovib **kaasüüriliseks.** Teat. Võru 23—7.

Korralik noormees (riigiametnik) soovib **möbl. tuba,** kohe või edaspidi. Küte olemas. Teat slt. nr. 535.

Üliõpilane soovib üürida **tuba.** Teat. slt. nr. 517.

KORTERIPAKKUMISED

Kaasüüriliseks võib tulla üksik korralik noorem naisterahvas. Tuba eraldi. Teat. slt. „Kaasüüriline".

TUNNID

Kes valmistaks ette ladina keele **eksamile?** Pakk. slt. 547.

TÖÖPAKKUMISED

ETK Tartu Harukontor vajab kohe **öövahti, lao- ja transporttöölisi.** Soovijatel teatada ETK Tartu harukontorile, Lembitu tn. 6/8, või Tartu Tööametile.

Tartu Piimaühistu vajab **transport- ja meiereitöölisi.** Teatada hommikupooliti Tartu Piimaühistule. Vaksali tän. 31. tel. 30-20.

Ametnik vajab maale vanemat **naisterahvast** laste juurde. Teat. Tartu Tööamet, tuba 14.

LEITUD

Pauluse surnuaia lähedalt leelt **must portfell** seesolevate toiduainetega. Kätte võib saada Koidu tän. 11—2.

OSTETAKSE

Ostet. või üüritakse moodne korras **lapsevanker.** Samas müüa kirju siidkleidiriie. Teat. slt. „Kiire".

Jalgratas. Teat. Alevi tn 17—3, äripäeviti kl. 17-nest alates.

Raadio, grammofon ja portfell. Kirjal. teat. Uderna p.-ag.. E. Saag.

Vähem isane **õuekoer.** Raudtee tän. 3—3.

2-a. lapsele **saapad** nr. 24—25. Teat. Tööstuse tn. 13—1.

Klaver (pianiino). Teat. slt. „Klaver".

Lapse raud- või puuvoodi. Teat. slt. 524.

Ostan raamatuid. Kalevi 34—3.

MITMESUGUSED

Vahet. valge **siidkleidiriie** villase riide vastu. Kirjad slt. 521.

Vahet. **tänavkingad** nr. 37 nr. 38 vastu. Lõuna 5—1, kl. 6—8-ni.

Kes vahetaks 1 sordi (valge klaar) õunte vastu 6—12-l **keeduneti või paja?** Teat. slt. 532.

KALLASTEL

võtab „Postimehe" tellimisi ja kuulutusi vastu

nr **HENN RAUDJÄRV**

KINOTEATRID

25. augustil 1943

Algus kell 16. 18 ja 20, pühap. kell 14, 16. 18 ja 20. Kassa avatud ärip. kell 15 pühap kell 13.

VICTORIA

Sinirebane

Zarah Leander, Willy Birgel, Paul Hörbiger

ATEEN

Võimumees üheks päevaks

Hans Moser, Irene v. Meyendorff, Lotte Lang, Ivan Petrovitš

APOLLO

Kuningavalss

Willi Forst, Paul Hörbiger, Heli Finkenzeller, Carola Höhn

KADUNUD

Side tänavat mööda Võru tän. minnes **kuldkäevõru.** Ausal leidjal palun teat. Tartu Eksporttapamaja, Teguri t. 43, tel. **40-54.** E. Soomet.

Palun seda isikut, kes võttis laup., 21. skp. Emajõe saunas naister. **hõbekäekella metallrihmaga,** see tagasi tuua hea vaevatasu eest Leiubüroosse. On kallis mälestusese.

19. skp. kadus **2 võtit Narva t.** mäel. Ausal leidjal palun tasu eest ära anda Turu tn. 71—9 või Leiubüroosse.

22. skp. homm. kella 10 paiku kaot. must, nelinurkne **siidrätik,** valged ringid sees. Tallinna tän. nurgalt kuni Vabadussillani minnes. Ausal leidjal palun vaevatasu eest ära tuua Leiubüroosse või Tallinna tän. 53—1. Kiidroni nimele, kella 16—18-ni.

LEHEKÜLG NOORTELE

Ravimtaimedest

Täna kogume tedremarana juurikaid. Tedremaran on kuni 30 sm kõrge kollaste õitega taim. Õitseb juunis ja juulis. Omapärased ja iseloomustavad on talle varretud lehed ,mis käesoleval ajal on juba osalt kuivanud, kuid siiski nähtavad (jälgime joonist). Lehed ei tohi olla aga hõbehallid, siis on meil tegemist teise marana liigiga. Tedremaranat otsime rabaservadelt, sooniidult ja jõekallastelt. Sageli leidub teda ka raiesmikul ja noores männimetsas. Peenikese varre küljes on kuni 6 sm pikkune ja sõrmejämedune juurikas. Juurikas on pinnalt tumepruun, seest valge — muutub aga kuivamisel punakaspruuniks. Juurikas sisaldab rohkesti parkaineid. Seetõttu muutub lõikepind hariliku noaga lõikamisel siniseks. Samuti kattub ka noatera sinaka kihiga.

Kogumisele tulevad ainult juurikad. Pehmes maapinnas ja samblas kasvavad juurikad tõmbame puupulgakese või ainult sõrmede abiga maa seest välja, klopime mullast puhtaks, lõikame varreosad ära ja peseme hoolikalt. Pesemise juures eraldame juurikalt peenikesed juured. Pestud juurikad asetame ühekordse kihina tuuletõmbusega kohta eelkuivamiseks. Umbes nädala pärast asetame juurikad kuivama köetud ruumi pliidile. Kuivatame, kuni juurikas muutub kergesti murduvaks. Jahedate ja niiskete ilmade puhul ei toimu kuivamine pööningul enam nii hästi kui suvel. Seetõttu on tingimata tarvilik kõiki praegu korjatud ravimtaimi üle kuivatada köetud ruumis, toas või pliidil. (Ettevaatust! Temperatuur ei tohi tõusta mitte üle 40°.) Osaliselt kuivatatud materjali võime köetud ruumis kuivatamisel asetada mitu korda tihedamini kui tavaliselt .

Praktilise näpunäitena peame veel meeles, et kogume tedremarana juurikaid ainult niisugusest kohast, kus maapind on pehme, nagu rabad, sooniidud jne. Kõvalt liivaselt pinnalt korjata ei tasu .

Nüüd veel kord pilk vanadele juba tuntud taimedele. Võime korjata veel kõikide varemkirjeldatud toimede maapealseid osi ja lehti, kui need pole veel ära kuivanud ega pruuniks või kollaseks muutunud. Peame silmas linnurohtu, mõruheina, leesikalehti, raudrohtu ja eelkõige tungaltera. Kogume seda rukkihakkidest ja viljapeksul eralduvatest umbrohuseemnetest . J. T.

Vanarahva tarkust

Ära anna enne kannikat käest, kuni pätsi käes ei ole.

*

Narri põldu üks kord, põld narrib sind üheksa korda.

*

Nälg on kõige parem kokk.

*

Aeg annab head nõu.

*

Kosuta põldu, siis annab ta leiba

*

Mida enam päid, seda enam tahtmisi.

Koitjärve laagris

Suvine huvitav tegevus — elu laagris — on tänavusel noorte pingsal töösuvel leidnud hoogsat elustamist. „Eesti Noorte“ peastaabi korraldusel toimus viis laagrit Koitjärve männimetsa püstitatud alatisel laagriväljal, igaüks ligi kahenädalase kestusega. Laagrite sihiks oli noorte juhtkonnale väljaõppe andmine.

Laagrite hooaja avasid parvikujuhid. Järgnevalt asusid täienduskursusele rühmajuhid ja seejärel järgnes kolm erialalist laagrit: spordijuhtide laager ning kultuuriliste alade laagrid poistele ja tütarlastele.

Et igasse laagrisse pääses igast malevast ainult väike arv noori ja et laagrielu pakub huvi igale „Lehekülg noortele“ lugejatele — siis siin ühtteist toimunud laagreist.

Vestleme alljärgnevalt just kolmest viimasest laagrist — „spordijüngrite“ ja „kultuuriliste“ poiste-tüdrukute omadest.

Koitjärve

See kõlav nimi on kaikunud juba aastaid noorte seas. Paljud teavad Koitjärve laagrist palju, kuid enamik väga vähe. Kaunis laagriväljak asub 18 km Aegviidu jaamast kirdes, otse metsade rüpes. Raske on teed leida võhivõõral laagrisse. Poisidki võivad eksida kergesti, kuid metsasattunult muutub eluaegne linnapoisski laagripoisiks. Sageli küsitakse põhjust, miks laager nii peidetud, millele laagripoiss vastab muiates, et nii pidavat see olemagi — saab mõnusasti omavahel „laagerdada“. Seepärast puuduvatki teetähised metsaparadiisi.

Pole kerge anda kirjeldust laagrist — seda peab ise nägema ja selles elama, et veenduda Koitjärve laagri võludes. Sattudes esmakordselt laagriväljakule, jääb mulje, kui oleks sattunud väikesse korralikku külla.

Kuiva männimetsa all, otse Pankjärve kaldal, kükitavad korralikult joondunult tared — pisikesed palkehitised punaste laastkatustega, luugitavate akendega ja sisemuses naridega kaheksale poisile. Selliseid taresid leidub ligi paarkümmend. Siis laagri armastatumaid maju — pikk ehitis köögi ja söögisaalidega, milles se võib mahutada üle paarisaja einestaja. Veel ambulants, juhtide hooned ja majandushooned.

Lõpuks puhkekodu — laagri esinduslikemaid ehitisi otse järve kaldal, veepinnale ulatuva rõduga. Siin ruumikas saalis on mõnus istuda kamina. õhtul, kui lõket ei luba süüdata lõkkeplatsil vihm. Või jälle vaikseil õhtuil rõdule asetatud mugavais sarapuukepp-toolides istudes laulu veeretada, et järvepind läigahtab ja metsasein vastuseid võlgu ei jäta.

Veel mõned tähtsad ehitised-esemed — laagri korrapidaja truu seltsiline — gong, suur massiivne vaskketas, varjatud vihma eest katusega ja varutud lööginuiaga. Siit võlub osava korrapidaja käsi kaunid helid äratuseks, puhkusesignaaliks ja eriti oodatud märguandeks — toidule kutseks. Laagri kaugemais veertes veel paar väikest majakest — poiste keeles „ooperid“. Neist me pikalt ei räägi — küllap otsib need üles iga mees, kel juhust sattuda laagrisse.

Ei saa unustada mõnusat sauna. Sellestki pikalt juttu vesta on ülearune, siin peab sees käima ja omal nahal tunda saama, mis on õieti Koitjärve saun oma mõnusa leiliga ja vaheldusseks lõbusa kisaga järvejahutuses. Nähes halli suitsulinti metsaveerelt saunakorstnast üles kerkimas, juba tunned kontides ootust leili ja pehmete „kasevitsade“ järele.

Ujula on pilt, mis otsekohe kangastub tõsisele koitjärvelasele, kui tuleb juttu sellest laagrirahva Mekast. Palju on hüpatud neilt sildadelt ja tornist, et saada jälle „inimeseks“ suvises palavuses, palju on siin juurde õpitud lisaks varemaile oskusile ujumisalal.

Huvitav oleks teada, palju siin on kaetud märgi kilomeetreid?

Nende üksikute ridadega ja asjalike sõnadega ei saa veel esile manada kujutlust laagrist — see oli ainult loetelu laagris silmapaistvamale.

Paukjärv

Kui poleks Paukjärve, poleks ka mitte Koitjärve laagrit. Kaunis soojaveeline järv on ümbritsetud puudest otse alates veepiirist. Ja metsamüüril on kombeks otsekohe vastata samaga igale järvele ekslema sattunud hüüatusele.

Paukjärve kahest saarest on salapärasem Mooses. Tänavu on ta tõmbunud kavalalt üsna veepinna alla, ülespoole vett on jäänud ainult tutike habet — kõva järverohu näol, milles sinised kiilid võivad võrktiibu sirutada ülejärve-reisil puhates.

„Rahvastik“

Kui seni peatusime Koitjärve „ehituslike küsimuste“ juures, siis nüüd mõni sõna poistelinna „rahvastikust“.

Seenesaak oli rikkalik. Nüüd peseme seened ka järve ääres puhtaks

Rahvastik on suve jooksul väga kirju — esineb saarlasi, virulasi, läänlasi, mulke, linnasaksu ja maamehi, pikki ja lühikesi, spordimehi ja kultuuritegelasi jne. See loetelu pärisalnike kohta moodustab ainult murdosa tegelikust liikide arvust, kuid keda küsimus lähemalt huvitab, eks see uurigu aeja lähemalt ja avaldagu uurimistulemusena kas või eriteos

Päev poistelinnas

Nüüd omatakse ülevaadet rahvastiku koosseisust. Kohe kerkib vist mõnelgi lugejal küsimus — mida säärane seltskond siis teeb ja toimetab? Oi ajake, milline küsimus! Kas mõnel koitjärvelasel tööst-tegevusest veel puudus? Ei. Seda on igal käed-jalad täis, nii et aega pole isegi pohla- või mustikamarja otse oma lävepakult noppida, ehkki need kasvavad luugipraost otse uinuvale poisile suhu. Aga olgu, kui olete nii uudishimulikud, siis kuulake, millega kõik laagripoiss toime tuleb.

Juba hommikul vara, kui päike oma päevasest retkest peaaegu poole on sooritanud, s. o. kella seitsme paiku (vahest ka veidi hiljem — see jäägu aga omavahele, ärgu sellest räägitagu laagri juhile või komandandile) kõlab gong. Seda heli ei taheta heameelega kuulda — kui tore oleks veel tund või paar uinuda.

Gongi kõlades peaksid avanema kõigi tarede luugid ja mehed astuma välja kui üks mees. Aga võta näpust — nüüd alles need mõnusad magamisminutid ees ongi ja enne pole kuulda kihku-kahku, kui komandant teeb „linna tänavail jämedat häält“. Korrapidaja hüüded ei häirinud ühist mõnusat „äraolemist“ — küll aga nüüd peab rutuga silmad unest lahti kraapima ja kiiresti-kiiresti tekid-linad tare ette tuulduma riputama, et viie minuti pärast olla hommikvõimlemise reas.

Algus on igav — ikka aina jooks. Aga varsti on hea, tunned, et jäsemed-kere on saanud soojaks, liikuvaks sajasordilistest harjutustest, ja oleksid üsna põlema läinud, kui mitte poleks tulnud korraldust hommikuseks supluseks. Oled teinud kena supluse ja hõõrunud naha rätikuga soojaks, siis kuuled juba köögikandist mahedat muusikat. Gong kutsub einele.

See on meeldiv. Sööd portsu ja muheled. Aga ega selleks jätku aega piiramatult. Ülevaatus ligineb, tarvis teha asemed korda, tare pühkida, ümbrus korraldada. Juba kõlabki korrapidaja vile ja: „Ülevaatuseks paigale!“ Asud siis rivvi oma tare ees ja ootad, kust see hoop täna peaks langema? Komandant läheneb korrapidajast saadetult: „Valvel! Paremale vaat!“ Vahid siis paremale, kuni jälle võid olla „vabalt“, ja juba kuuledki hirmujudinat seljale ajavat: „Käed ette!“ Saad pahandada, et kannad küünte all tervet koormat mulda. Ise leiad, et omad maailma puhtaimaid käsi, ja arvad, et puha kius. Juba kuuldub, et tareski polevat kõik korras — keset tuba lamavat suur palk. Hiilid vaatama, kust sai tarre nüüd palk, ja näed, et tühine kõrreke on tülliobjekt.

Jõudis nii siis ülevaatus kuidagi läbi. Kõlab vile ja asutakse paigale lipuheiskamiseks. Loeb seal juhtkond „õpetust“ ja ajab mõistliku mehe juttu. Seejärel lauldakse lipule laul. Vägeva lauluga siirdutakse järgneva õppuse paika, kus päevakava järgi toimub neli tundi õppust. Siis jälle ujumist ja oodatud lõunatund. Pärast paaritunnist puhkeaega kolm tundi õppust ja jällegi pool tundi kehakinnitusele. Veel hetk vaba aega, siis lipu langetamine ja lõke. Nii ongi veerenud päev õhtule ja jõudnud aega magama heitmiseks.

Nii üldjoontes veereb päev poistelinnas

Mooses

Igas laagris on oma „Mooses“. Selleks on ikka mõni naljahammas, kelle kulul tehakse nalja ja kes ka ise on talent nalja alal. See laagrikuju vastab O. Lutsu Tootsi lugudes vanale vembumehele Tootsile.

Lõke

Vaheldusrikkaks koosistumiseks ümber lõkketule — pärast pingutavat päeva — kogunetakse üleõhtuti. See on küll väga sagedane ja võiks karta, et tuleb puudus lõkke-ettekandeist, kuid elamusrikkad tööpäevad annavad külluses materjali uute ettekannete sepitsemiseks.

Et lõkkevana ei saa süüdata lõket enne, kui on veendunud, et kohal viibib kõik laagrirahvas, siis küsib ta esmalt kõigi kohaloleku järele.

On lõkkevana veendunud, et kõik on kohal, siis alles algab lõbu. Puhutakse juttu, tehakse muusikat ja lauldakse, et laas vastu lajatab. Eriti toob elevust nali, mida luuakse päevastest elamustest kas värssidena tuntud viisidel või raadioreportaazhis.

Laagri lõpp

Kui ollakse jõutud laagri lõpetamiseni, märgatakse, et ollakse sulanud ühiseks pereks. Lahkumine muutub raskekski. Isegi pisaraid pudeneb tütarlaste silmist hüvastijätul.

Nägemiseni järgmistes laagrites!

Ja igaüks siirdub ise ilmakaarde, seotud uute sõprussidemetega.

E. I.

Hällilaul

Uinu, minu väike mees,
Homme päev on jälle ees.
Palves pane kokku käed,
Puhata las' väikest pääd.

Päike juba vajunud,
Videvikuks hajunud.
Sinu rohke päevatöö
Oma hõlma võtab öö.

Kõrgel valvama sind jääb
See, kes kõige üle näeb,
Tema rahuingli tiib
Sulle unenägu viib .

Uneilmas uuest' näed,
Päeval pooleli mis jääb.
Ja su juures kõik on sääl,
Kes sul armsad ilma pääl.

Spordi mineviku radadelt...

Ujumisvõistlustel „Põiki läbi Maison-Alforti“ oli esimeseks auhinnaks elus oinas ja teiseks auhinnaks kaks klaasi konjakit. Oina võitis keegi prantslane.

Kümme aastat järjest — 1923—1932 — peeti Tallinn-Helsingi linnavõistlusi males. Neist võitsid helsinglased 6, eestlased 2 ja viigiga lõppes 2. Linnavõistlused toimusid 12—16 laual.

Mõistkem mõistkem vennikesed kostkem kostkem õekesed...

Hiilgab kui hõbe, paistab kui päike, särab kui kuld?

(Tuli.)

*

Kriiksub, kraaksub, et kammer käes kõlab?

(Kiik.)

*

Kaks jalga all, sada pulsti peal?

(Kana.)

Matk ümber Pühajärve

Ta meelitab rännakule ümber oma sinetava südame. Lähen Turistide Kodu juurest üle väikese oja, mis ühendab Neitsijärve Pühajärvega. Neitsijärv on kinnikasvav järveke ning on kujunenud partide ja kalade paradiisiks. Julgelt sulistavad siin valgete vesirooside ja kupulehtede vahel metspardid.

Olen Pühajärve lehtpuude-rohkes pargis, kus sihvakad valged kuused sirutavad võidu lehtpuudega oma latvu taeva poole. Jalutan mööda järve siira-viiralist kallast ja möödun korgitammest. Ka igivanu tammi leidub siin. Ühe sellise sisemus on õõnes ja varjas mind, kui vihmasagar tahtis mind märjaks teha.

Pühajärve lossi terrassilt ja tornist avaneb maaliline vaade järvele ja selle ümbrusele.

Pihlamäe kõrgel kaldal istun pingile ja vaatlen järve. Mööda kaldaäärset rohustikku läheneb pardipere, seitse on neid kokku: ema ja kuus poega. Nagu väikesed rünnakupaadid hakkavad nad vallutama kalda ja Sõsarsaare vahelist järveosa ja ujuma Sõsarsaarele. Juba ongi nad kaugemal nagu liikuvad mustad kupud. Neile vastas, suunas Sõsarsaare juurest ujub aga teine pardiperekond, tulevad minu poole kalda äärde.

Üle nüüd viib rada mööda järve läänepoolset kallast. Jõuan Murrumetsa, mida imetles silm juba varem üle järve, kui asusin Pühajärve kallastele ja kust kuulsin öövaikuses öösorri monotoonset nurrutamist ning hilise kão kukkumist noil piimvalgeil suveöil.

Nüüd suve nägu on tõmbunud tõsisemaks, rukkinurmed kuplite nõlvakuil löövad kolletuma, kuid Murrumets on ikka ilus. Siit leian rohkesti kodumaa metsades kasvavaid puuliike lopsakas jõus, millede vahelt näen vilkuvat järvepinda. Tunnen, nagu oleksin oma kodumetsas. Olen nüüd nende sinavate kuuskede juures, mille ladvad paistsid üle järve mu tuppa ja kus piksenool lõi tulekirja metsa kohale ühel varasuvisel ööl. Olen siin nagu elav olevus, kes puudutab möödaminejal käsi ja põski sõbraliku tervitusega. See on rada läbi Jumala looduse. Ma ei armasta igavaid, teistest tallatud teid, mu rada läheb läbi lehestiku ja lopsaka kaldataimestiku, mööda hõbedase vee palistatud veert.

Ristipea talu juurest jõuan maanteele. Pean kõndima tolmusel teel, sest jalgrada lõppes. Siis Kanaru talu. Maakoht on ilus, taluhooned ja aed korras.

Jõuan järve lõuna-edela kaldale — Kitsemäele. Vaade uus ja üllam avaneb nüüd põhja suunas Pühajärvele. Saared paistavad siit poolringidena tõsirõõmsates suvevärvides. Kitsemäe tagant paistab väike Juusa järveke nagu sinine silm tumeroheliste puude ja nüüd juba kolletuma löönud viljanurmede palistuses. Edasi köidab mu pilku juba Hobusemägi, pikk seljakut meenutav kõrgendik, kuhu viibki mu rada ümber Pühajärve lõunatipu.

Aga nüüd pakitseb hinges ootus: tahan näha kohta, kust voolab Pühajärvest välja Väike-Emajõgi. Ja see hetk ei lase ennast enam kaua oodata. Olengi sillakesel, mille alt voolab väike ojake loogeldes kagu suunas lõunasse. Peatun sillal ja mõtisklen, ning kõrkjad ja pilliroopuhmad laulavad kerges tuuleõhus. Putukad ja liblikad tantsivad jõekese kohal oma tantsu ja vees ujub hõbedane särjeparv.

Päike veereb aga õhtusse, värvib pilvi ja järve pinda, ning ma ruttan edasi. Olengi Hobusemäel, kust näen jälle kord Pühajärve ta täies suuruses ja uhkuses õhtueelses päikesekullas. Lõpmata haarav on see Pühajärve pilt, mis ei unune mu meelest kunagi. Heites pilgu Hobusemäelt lõunasse ja kagusse, näen Väike-Emajõge sadades käärudes ja käänakutes kaduvat õhtusesse siniuttu, orgude ja küngaste vahele, kust paistavad talud ja rohekaskollased viljanurmed.

Saare talust möödudes pöördun uuesti järve kaldale. Päike loojub juba Murrumetsa taha nagu suur tuleratas. Järvel liiguvad üksikud paadid ja roostiku ääres on näha õngitsejaid kannatlikult õngekorki jälgimas. Sõsarsaarte poolt sõidab podisedes mootorpaat, teeb laia tiiru ümber Kloostrisaare ja kaob siis Turistide Kodu suunas järve virvendavasse sülle.

Läbin Poslovitsa käärud ja juba paistabki Pikk-Kolk, vette ulatuv poolsaar, sealsamas läheduses ongi Kolga talu. Paistab suur kuusk koduse supelkoha kaldal. Jooksen siin veel kõrgendiku tippu, et saada tänase matka lõppakordi. Ja näe, päikese viimased kiired kuldavad veel horisonti nagu hüvastijätuks möödunud päevale.

Pühajärv laskub nüüd suveõhtu piimsooja hämarusse. Umbes kaheteistkümne-kilomeetriline ringmatk ümber Pühajärve on mul läbi. Mõnus matkaväsimus, värskendav küllastus värvidest, joobumus metsade, põldude ja vee lõhnadest, maastikupiltidest, päikesest ja õhust kutsuvad mind puhkama Pühajärve vaikselt tukslevasse ööhõlma.

KUSTAS PÕLDMAA

Romaan

J. LATTIK

Alfred leidis, et temal oli lõpuks ükspuhas, kes kellegagi tantsib. Huulepilli neist keegi ei mõistnud mängida ja see oli vägagi tähtis. Koolijuhatajal oli küll raadio, aga ega seda ei saa tellida ega paluda, et, Alfikene, mängi nüüd jälle üks tükk, siis puhu seda ja seda, mulle meeldib see ja see tükk. Raadio mängib siis, kui soovib, aga Alfi võib mängida alati. Uhkus tekkis pillimehe rinda, kui ta valssi maha lõõtsutas. Tüki lõpu poole hakkas ise jalaga takti lööma. Kui aga Aino oma meestantsijaga otse pillimehe nina alt mööda keerutas ja isegi valjusti naeris tema poole, siis läksid rahu ja külm veri kus seda ja teist ja mäng katkes. Poiss pistis pilli taskusse ja sammus aeglaselt koolimajja. Sealt ei toonud enam ükski vägi teda õue. Ka Aino palvele jäi ta tuimaks ja vastas külma rahuga: „Las Tamme Kusti mängib, tema võib lüüa pikki ja lühikesi romaane, ka pikki ja lühikesi tükke.“

„Alfikene, mis sa punnid,“ ütles Aino. „Täna viimane koolipäev. Varsti läheme kõik lahku. Ja kes siis veel romaane teeb või loeb? Muud kui karja ja tööle.“

„Jah, Tamme poiss ongi ennast sinu naabrusse teopoisiks sokutanud. Kodus niipalju maad ei ole, et poissi peetaks. Läheb moonakaks.“

„Aga nüüd peab ju igaüks minema. Ka mina lähen karja. Ja ega's sinagi tööst ei pääse.“

„Jään koju isa juurde ja ei ole kellegi ori, teen, mis tahan,“ suurustas Jaska poiss ja ei lubanud ühegi hinna eest pilli mängida.

Aino ei jätnud järele: „Ütle, miks sa tolle Tamme Kustiga mind ühtelugu hammustad? Sinuga ma tulen koos kooli ja lähen koolist ja August ei ole kunagi mind saatmas käinud. Rehkendusülesandeid oled ka sina mulle teinud. Ma ei salli rehkendust.“

„Eks August Tamm käi suvel sulle tunde andmas. Ta ju sealsamas üle oja venitab oma teopäevi ja saab võib-olla naha peale kah talliukse ees. Laisk ta on.“

Õuest tormas trobikond pidulisi tuppa ja lärm lõpetas nende kahe jutu. Kui Tamme poiss Alfredile ligines ja ka omalt poolt hakkas küsitlema, et miks pillimees ei mängi, hargnesid vanad haavad lahti ja küsitav kostis: „Tseego teopoiss, venita ennast nurme ja lüü seal pilli asemel piripilli. Seda oskab sinutaolinegi mängida.“

„Alfi, Alfred peab viha,“ ütlesid mitu suud korraga. „Romaani pärast käib viha, romaan ei ole veel lõpetatud.“

„Las poisid pistavad rinnad kokku ja lõpetavad lahingu,“ ütlesid teised poisid, „siis näeme, kas romaan on pikk või lühike.“

„Pikk,“ karjus Alfred Jaska ja tõnkas Tammele rusikaga rindu, nii et viimane vaarus ja oleks kas või kukkunud, kui mitte teisi lapsi ees ei oleks olnud. Löödu asus omalt poolt vastulöögile, kuid tüdrukud viskusid kaklusse ja hüppasid kakukullide vahele.

„Kas teil häbi ei ole, kaklete viimasel minutil!“

„Andke, las kostitavad,“ hüüdis mõni üksik poisihääl, kuna teisedki mehed hakkasid käsitsi asja hukka mõistma.

„Jätke, poisid, lõpetage tüli, olgu romaan pikk või lühike, mis meil sest külma või sooja. Kes armastab pikka, kes lühikest. Alfile meeldib pikk, Kustile lühike,“ kostsid mõistlikud nõuanded. Selle aja kestel õnnestus Tammel tüdrukute vahelt välja rabelda ja ta tormas täie auruga oma vastasele kallale. Käisid ja kostsid löögid. Tütarlapsed kilkasid ja taganesid eemale. Oli ilmne, et Jaska löögid istusid kõvemini, kuna Tammel ei õnnestunud ka jalga löömiseks kasutada.

Tulid väljast suured inimesed ja hakkasid kisama: „Poisid kaklevad, kas ei ole hull väljas!“ Kõik aeti segamini. Kaklejad lahutati silmapilkselt. Avalik kisa tungis ka koolijuhataja elutuppa ja temagi ilmus lahinguväljale.

Pidas pika kõne. Saanud kuulda, mispärast meeste vahel tüli oli tekkinud, hakkas ta naerma ja lausus, et poisid ise teevad romaane, kui nad sedaviisi oma ilusa lõpupidu tüli ja kaklusega lõpetavad. See on aga kriminaalromaan. Ja seesuguse romaani kangelaste lugu lõpeb alati halvasti. Satuvad lõksu ja langevad lõpuks porri. Seda võib elus juhtuda ka meie romaanikangelaste Augusti ja Alfrediga, kui nad õigel ajal vaenukirvest maha ei mata ja lepituseks kätt ei anna... Küll venisid aga noormeeste näod pikaks, kui nad kogu rahva ees pidid teineteisele kätt andma ja nõnda-öelda ära leppima. Mõlemad vahtisid maha põrandale, kui oleksid nad sinna midagi ära kaotanud. Pillipuhujat Alfredist enam ei saanud. Ta seletas, et huuled olevat nässus ja tegevat valu.

Läks ka ilma suupillita. Koolijuhataja otsis raadiolt niisuguse nupu välja, kust tulid need tantsutükid. Ja noorus võis enne lõplikku lahkumist veel kord tunda elust rõõmu.

Oli juba hilisõhtu, kui koolimaja hakkas tühjenema. Ega selle aasta kaheksanda mai kohta saa midagi halba ütelda. Ilm oli kena ja tundus kohe, kuidas kevad murrab sisse, igale poole, nurme, metsa, heinamaale ja ka inimeste kodudesse.

Alfred Jaska kõndis üksinda oma teed kodu poole. Ta kadus enne teisi pidult ära. Ega ta kohe koju ei läinud. Peatus metsas, kust tee läbi viis. Istus tee lähedale vanale kännule ja ootas seal koolimajast tulijaid. Varsti nad tulidki, kõik see osa lastest ja muust rahvast, kes käis seda teed. Ilmus Ainogi teiste seltsis. Nii imelik, kui see oligi, aga Kusti Tamm oli ka nende hulgas. Tema kodu oli sootu teise ilmakaare peal. Küll ta nüüd saatis Ainot, kellega ta kogu õhtu oli tantsinud. „Aga tappa ta sai. Rahvas päästis poisi naha, muidu oleks veelgi saanud,“ seesugused mõtted, mustad kui öö, lendlesid läbi poisi pea. Ta oli ju romaani kangelane, kriminaalromaani peategelane, ütles koolijuhataja. Need ikka kaklevad, pussitavad ja lasevad revolvrist. Tema, Alfred, oli küll lugenud seesuguseid jutte. Ja Tamme poiss tuleb seletama, et ta ei oskavat üldse lugeda. Kekstu niisugune! Kui lähen ja annan talle veel mõne aumärgi vastu vahtimist. Olgu, aitab, las käib, saadab ja tantsib kas või Aino kanadega, pole minu asi. Peab enne veel õppima tantsu, poisike niisugune...

Alfred Jaska tõusis üles ja hakkas aegamööda koju minema. Tal ei olnud kiiret, kui ta jõuab Aino isatalu kohale, sealt ta astub ruttu mööda, ei vaatagi sinnapoole. Jõudnud välja maanteele, nägi ta, et teised lapsed ja muidu kojuminejad olid alles teel, kilkasid ja pildusid teineteist tee äärest kistud noorte rohututtidega. Peedu talu teelahkmel algas jumalaga jätmine ja lahkumine. Igaüks läks omale poole. Ka Tamme poiss pani kohe üle nurme minekut. Kaks tüdrukut ja üks poiss jätkasid teekonda otsesuunas. Aino, Hilja ja Heldur olid nende minejate nimed.

Alfred ei kiirustanud oma samme. Ta nägi, kuidas needki teekäijad parajal kohal üksteisele käe ulatasid ja hakkasid kustuma kevadisse ööhämarusse nagu mingisugused varjud. Ainol oli valget kirja rätik peas ja tema kuju püsis kõige kauemini silme ees. Veelgi aeglasemaks läksid üksiku poisikese sammud, kes südaöö lähenedes käis oma teed. Ta jõudis Aino kodu lähedusse. Istus tee äärde kraavikaldale, võttis aegamööda huulepilli taskust, hoidis seda mõne aja sõrmede vahel ja mängles oma mänguriistaga, kui oleks see olnud mõni naljaasi. Vedas siis pilli suu juurde ja hakkas mängima laule ning tantsutükke. Esialgu tasa, siis järjest valjemini. Nii süvenes ja vajus ta oma mängu kui sügavasse unne, et ei kuulnud ega näinud midagi, mis öö varjus võis olla või sündida. Ei olnud ka midagi ja ei sündinud midagi iseäralikku. Ka see ei huvitanud teda, et Aino koer haukuma pistis ja üle põllujupi, mis talu hooneid maanteest lahutas, tema juurde jooksis, teda ära tundis ja siis ainult veidi kiunus ning rõõmustus et oli tuttav inimene, kes pilli puhus.

Isegi seesugust asja ta ei näinud, kust kohalt see Aino välja tuli ja kuidas ta sai nähtamatult maanteele ilmuda. Seisis korraga pillimehe kõrval ja ütles tasase häälega: „Alfi, miks sa meiega koos ei tulnud, kus sa olid, miks sa põrnitsed?“ Sellest oli küll. Poiss kargas jalule, peitis mänguriista taskusse ja tegi sõnalausumatult minekut. Seda ta kindlasti kuulis, kuidas tagantjärele tema nime hüüti. Aga seda ta ei näinud, kuidas Aino silmi pühkis ja nagu tõrelda- või lüüasaanu koju tagasi läks.

Kas lõppes üks lühike või algas üks pikk romaan, seda on raske ütelda. Kui lapsed tulega mängivad, võib sellest tekkida vahel suur tulikahju.

(Lõpp)

Väljaandja „EESTI AJALEHT“
Peatoimetaja E. WOLKE
Trükikäitis „POSTIMEES“ Tartus